

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЧЕРНІВЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЮРІЯ ФЕДЬКОВИЧА
ЕКОНОМІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА ФІНАНСІВ І КРЕДИТУ

ФІНАНСОВИЙ МЕХАНІЗМ ПІДПРИЄМСТВА ТА НАПРЯМИ ЙОГО УДОСКОНАЛЕННЯ

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
Рівень вищої освіти – другий (магістерський)

Виконав: студентка II курсу, групи 672
заочної форми навчання
спеціальність 072 «Фінанси, банківська
справа та страхування»
Голодняк Ангеліна Василівна _____

Керівник:
доцент кафедри фінансів і кредиту
Марусяк Наталія Леонідівна _____

До захисту допущено на засіданні кафедри
протокол № ____ від _____ 2023 р.

Завідувач кафедри фінансів і кредиту
_____ проф. Нікіфоров П.О.

Чернівці – 2023

ЗМІСТ

Вступ	3
Розділ 1. Теоретичні аспекти фінансового механізму підприємства	6
1.1. Сутність фінансового механізму підприємства	6
1.2. Характеристика складових фінансового механізму підприємства	12
1.3. Система забезпечення фінансового механізму підприємства	16
Висновки до розділу 1	19
Розділ 2. Оцінка фінансового механізму КП «Чернівціводоканал»	21
2.1. Характеристика фінансового забезпечення КП «Чернівціводоканал»	21
2.2. Аналіз складу та структури авансованого капіталу комунального підприємства	29
2.3. Оцінка ефективності фінансового механізму КП «Чернівціводоканал»	36
Висновки до розділу 2	42
Розділ 3. Напрями удосконалення фінансового механізму КП «Чернівціводоканал»	44
3.1. Проблеми та перспективи підвищення ефективності фінансового механізму підприємства	44
3.2. Оптимізація фінансового забезпечення КП «Чернівціводоканал»	51
Висновки до розділу 3	57
Висновки	60
Список використаних джерел	66
Додатки	

ВСТУП

В системі фінансово – економічних відносин економіки ринкового типу завжди функціонують підприємства з різним рівнем економічного розвитку. Об'єктивні закони ринкової економіки є рушійною силою, що стимулює підприємства постійно шукати ефективні форми та інноваційні методи ведення господарства. Динамічний розвиток економіки, конкуренція як на національному, так і на міжнародному ринках змушують підприємства здійснювати заходи для підвищення результативності діяльності, для забезпечення гнучкості і динамічності поведінки суб'єкту господарювання у взаємодії з факторами зовнішнього середовища. Постійні зміни, що відбуваються в економіці, потребують швидкого вирішення важливих питань щодо управління діяльністю підприємства. Вони вимагають поєднання фінансових, організаційних, соціальних методів корпоративного управління, використання нових підходів до виявлення та використання потенціалу підприємства. В наслідок зазначеного набувають актуальності проблеми дослідження теоретичних, методичних і практичних аспектів управління фінансово-господарською діяльністю підприємства з використанням фінансового механізму, який передбачає використання прогресивних методів оптимізації формування та використання фінансових ресурсів підприємства враховуючи закони ринкової економіки в умовах динамічності зовнішнього економічного середовища та невизначеності його змін у подальшому. Зазначені обставини визначили вибір теми кваліфікаційної роботи та її актуальність.

Основи та принципи формування фінансового механізму управління діяльністю підприємства представлені в працях зарубіжних науковців: П. Бароле, Ж. Депеняна, Ж.П. Жобарта, Є. Коєна, А. Роя, І. Романе, Ж. Франпіона та ін. Необхідність розв'язання теоретико-методологічних, організаційних, практичних проблем використання фінансового механізму в фінансовому управлінні підприємств розглядалось у працях таких вітчизняних

вчених: В. Андрущенко, М. Білик, О. Білоусової, І. Бланка, В. Забродського, А. Поддєрьогіна, Т. Смовженко, В. Суторміної, О. Терещенко.

Метою кваліфікаційної роботи другого рівня вищої освіти є дослідження теоретичних та практичних засад формування та використання фінансового механізму підприємства у сучасних динамічних умовах господарювання, а також визначення напрямків удосконалення фінансового механізму в системі управління фінансово-господарською діяльністю підприємства.

Досягнення мети зумовило вирішення наступних **завдань**:

- вивчення сутності фінансового механізму підприємства;
- характеристика складових фінансового механізму підприємства;
- оцінка ефективності фінансового механізму КП «Чернівціводоканал»,
- визначення напрямків удосконалення фінансового механізму в системі управління фінансово-господарською діяльністю КП «Чернівціводоканал».

Об'єктом дослідження є фінансовий механізм КП «Чернівціводоканал». **Предметом** дослідження є процес формування та функціонування механізму управління фінансово-господарською діяльністю комунального підприємства в сучасних динамічних умовах господарювання.

Теоретичною і **методологічною основою** дослідження є концептуальні положення теорії фінансового менеджменту. Для досягнення мети та поставлених завдань в кваліфікаційній роботі використана сукупність загальнонаукових та специфічних **методів** наукового дослідження: абстрактно-логічний метод; економіко-статистичний; методи узагальнення інформації та класифікації її за певними ознаками, порівняння для розкриття теоретичних та методологічних аспектів фінансового механізму комунального підприємства; формалізовані та неформалізовані методи фінансового аналізу для проведення аналізу ефективності фінансового механізму; системний підхід для розробки пропозицій щодо вдосконалення фінансового механізму підприємства.

Інформаційною базою кваліфікаційної роботи є законодавчі та нормативні документи, матеріали фінансової звітності комунального підприємства, енциклопедична й навчальна література, періодичні видання щодо проблематики фінансів та науково-дослідні праці.

Наукова новизна одержаних результатів. У роботі поглиблено теоретичні аспекти та обґрунтовано практичні рекомендації щодо вдосконалення фінансового механізму комунального підприємства. Найбільш вагомі наукові результати полягають у тому, що набули подальшого розвитку:

- теоретичні підходи до трактування сутності фінансового механізму в контексті формування системи ефективного фінансового управління на підприємстві;
- обґрунтування рекомендацій щодо удосконалення фінансового механізму комунального підприємства в системі управління фінансово-господарською діяльністю комунального підприємства.

Практичне значення результатів, одержаних під час дослідження, полягає у науковому обґрунтуванні практичних рекомендацій щодо вдосконалення фінансового механізму КП«Чернівціводоканал».

Структура та обсяг роботи. Основна частина представленої кваліфікаційної роботи магістерського рівня включає такі складові, як вступ, три розділи, висновки. Результати здійсненого дослідження викладені на 65 сторінках, список використаних джерел становить 67 найменувань. Робота містить 15 таблиць, 11 рисунків та 4 додатка.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ФІНАНСОВОГО МЕХАНІЗМУ ПІДПРИЄМСТВА

1.1. Сутність фінансового механізму підприємства

Соціально-економічного розвитку сучасного суспільства сприяє грамотно розроблена фінансова політика, що впроваджується через повною мірою сформований та ефективно працюючий фінансовий механізм.

Поняття стійкості економічного розвитку одне із найважливіших показників економічної динаміки що можна розглядати в розрізі розвитку всіх суб'єктів. «Деякі теорії економічного зростання розглядають стійкість цієї економічної системи як фактори розвитку, в їх основі лежать як фінансові механізми так і інвестиційні ресурси. На рівні окремого підприємства поняття стійкості розглядається через фінансове становище даного підприємства, так само воно здійснює свої функції через фінансовий механізм» [3, с.54].

Як зазначає Дідик Л. М. «фінансовий механізм – система дії фінансових інструментів, яка виявляється у плануванні, стимулюванні та організації для використання фінансових ресурсів» [22, с. 92].

Фінансовий механізм підприємства має особливі фінансові відносини:

- відносини самого підприємства з іншими суб'єктами господарювання;
- всередині самого підприємства;
- у рамках торговельно-закупівельних організацій, холдингів, аграрно-промислових об'єднань, фінансово-промислової групи;
- з фінансово-кредитними установами та інвестиційними інститутами;
- страховими компаніями;
- з вищестоящими установами та організаціями.

Фінансові відносини всередині підприємства мають свої особливості в залежності від суб'єктності: між адміністрацією та структурними

підрозділами, між апаратом управління та працівниками, між різними підрозділами, у акціонерного товариства з радою директорів.

Ці відносини спрямовуються на забезпечення фінансової роботи на підприємстві: доведення до структурного підрозділу завдань фінансового плану, організацію контролю його виконання; забезпечення операційного руху грошових потоків тощо.

Фінансові відносини спрямовані на своєчасну якісну та ефективну реалізації фінансової політики та передбачають посилення фінансового впливу на ефективність діяльності підприємства.

Завданням фінансового механізму є забезпечення поєднання факторів виробництва, його регуляторів, що забезпечить суспільні та економічні інтереси всіх учасників шляхом еквівалентного розподілу новоствореної доданої вартості.

Цікавим є твердження Степаненко-Липовик Б. В., який вказує на те, що «фінансовий механізм – це сукупність взаємозалежних складових (фінансових методів, фінансових інструментів, нормативно-правового забезпечення, економічних важелів, інформаційного забезпечення), за допомогою яких у державі реалізуються розподільні та перерозподільні відносини, утворюються доходи суб'єктів господарювання та фонди грошових коштів, що створюють сприятливі економічні передумови для становлення зеленого бізнесу й сприяють його розвитку до досягнення рівня самофінансування, тобто забезпечення потреб простого і розширеного відтворення діяльності за рахунок отриманих доходів» [51].

Гривківська вказує, що «фінансовий механізм це елемент системи управління фінансовими ресурсами, за допомогою якого здійснюється безпосередній вплив на соціально-економічний розвиток об'єкта управління» [19, с.96].

В свою чергу Тарасова О. говорить, що «фінансовий механізм є оформленою законодавчими й нормативними актами взаємозалежна система

заходів, спрямованих на використання об'єктивно існуючих грошових відносин для досягнення цілей компанії» [52, с.61].

У науковій літературі поширеним є два концептуальних підходи до розкриття змісту фінансового механізму. Перший концептуальний підхід полягає в тому, що фінансовий механізм – це і є функціонування фінансів підприємства. Ця теза ґрунтується на тому, що відображенням грошових відносин є грошові потоки. Організація цих потоків дотримується певних правил, здійснюється за певними правилами та певними напрямками, що характеризують фінансову «технологію». Цей підхід до визначення фінансового механізму є відображенням внутрішньої організації роботи фінансів підприємств.

Другий підхід до суті «фінансового механізму» характеризує його як сукупність методів і форм, засобів і прийомів, важелів впливу на стан і розвиток підприємства. Цей підхід є відображенням зовнішнього ефекту від функціонування підприємства, характеризує фінансові ресурси як вирішальний фактор впливу апарату управління на фінансовий стан підприємства. Детальний аналіз існуючих підходів дозволяє виділити шість концепцій щодо розуміння природи фінансового механізму, які більш-менш детально висвітлюються в сучасній науковій та навчальній літературі, рис. 1.1.

Враховуючи походження терміну «механізм», який в перекладі з грецької мови означає інструмент, пристрій, у сучасних фінансово-економічних виданнях фінансовий механізм визначають як: систему управління фінансовими ресурсами; засіб організації фінансів (або фінансових відносин) як на макроекономічному рівні та на мезо та мікрорівні; засіб забезпечення та регулювання господарської діяльності підприємства та соціально-економічного розвитку суспільства; системи управління фінансовими відносинами; систему фінансового управління господарською діяльністю; інструмент управління фінансовими ресурсами.

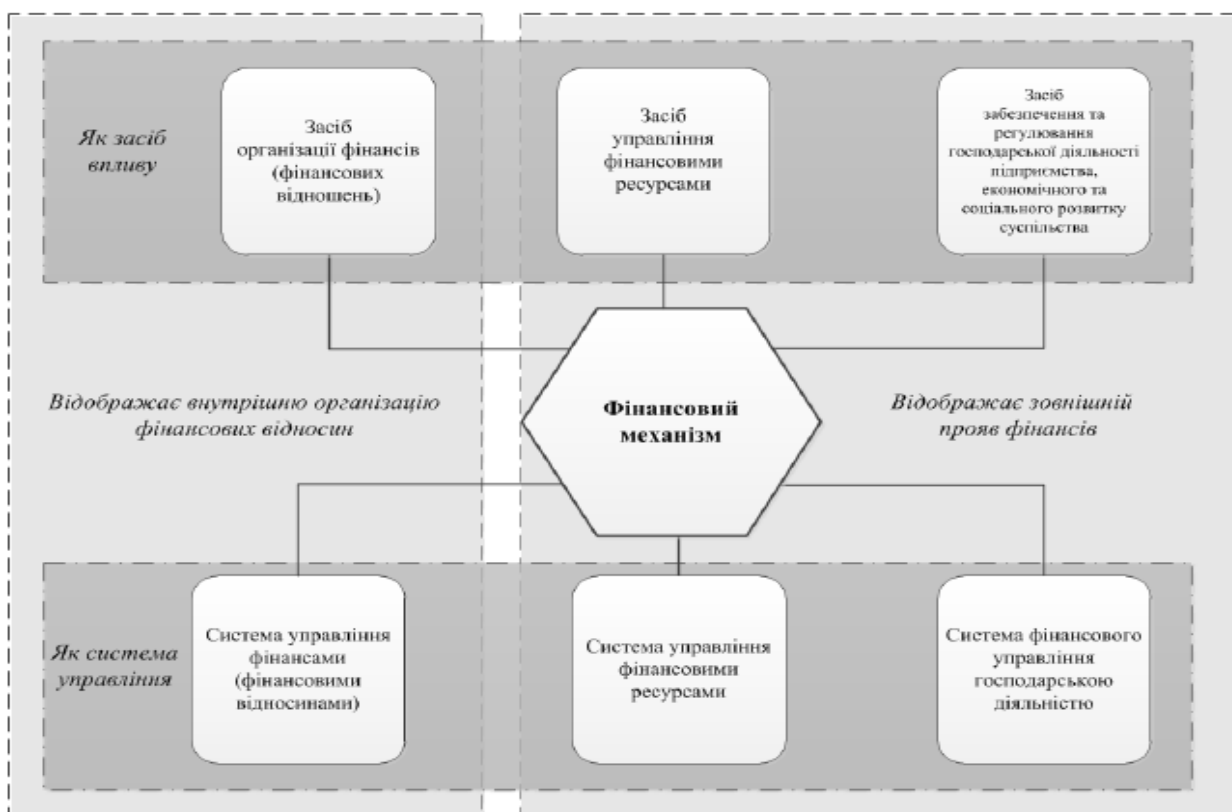

Рис. 1.1. Підходи до розкриття економічного змісту фінансового механізму.

Фінансовий механізм формує складну систему впливу на різноманітні сторони фінансової діяльності підприємств. Основним напрямком цього впливу є взаємовідносини держави, яка здійснює реалізацію фінансової політики із суб'єктами господарювання, що створюють додану вартість, та забезпечують формування ВВП. Виходячи з цього фінансовий механізм підприємства необхідно розглядати у сукупності з фінансовим механізмом на рівні держави враховуючи фінансові методи і форми, інструменти та важелі впливу на соціально-економічний розвиток країни.

В економічній літературі поняття «фінансовий механізм» досить широко використовується, але єдиної думки щодо його визначення не існує. Серед різноманіття визначень і підходів вчених та практиків фінансистів до визначення сутності фінансового механізму найбільшої уваги заслуговують такі підходи, таблиця 1.1.

Таблиця 1.1

Трактування вітчизняними та іноземними вченими сутності
«фінансовий механізм»

Автор	Зміст
І. В. Зятковський [26]	Фінансовий механізм підприємства - це сукупність форм і методів формування та використання фінансових ресурсів для забезпечення фінансової діяльності підприємства.
М. М. Артус, [3, с. 25]	Фінансовий механізм - це фінансовий менеджмент, тобто схема управління фінансами, яка включає механізми управління фінансовими відносинами і грошовими фондами.
Г. Крамаренко [38]	Управління фінансами підприємств здійснюється за допомогою фінансового механізму, який включає дві підсистеми: керуючу та керовану. Управляюча підсистема (суб'єкт управління) включає фінансову службу підприємства та його підрозділів. Керована підсистема (об'єкт управління) складається з фінансових відносин, джерел фінансових ресурсів, грошового обороту. Фінансовий механізм підприємства - система управління його фінансовими відносинами за допомогою фінансових методів.
В. Опарін [50, с. 55]	Фінансовий механізм представляє сукупність фінансових методів і форм, інструментів та важелів впливу на соціально-економічний розвиток суспільства.
А. Поддєрьогін [59, с. 15]	Фінансовий механізм підприємства - це система управління фінансами, призначена для організації взаємодії фінансових відносин і грошових фондів з метою оптимізації їхнього впливу на кінцеві результати його діяльності. При цьому оптимальна взаємодія фінансових відносин досягається використанням усіх фінансових категорій (виручка, прибуток, амортизація, оборотні кошти, кредит, бюджет, податки), нормативів, різного роду стимулів, пільг, санкцій та інших фінансових важелів.
Мацків В.В. [46]	Фінансовий механізм - складова частина господарського механізму, сукупність стимулів, важелів, інструментів, форм і способів регулювання економічних процесів і відношень. Фінансовий механізм включає, насамперед, ціни, податки, мита, штрафи, санкції, дотації, субсидії, банківський кредит і депозитний відсоток, дисконтну ставку, тарифи.
А. Шеремет, Р. Сайфулін [64]	Фінансовий механізм - це система управління фінансовими відносинами через фінансові важелі за допомогою фінансових методів.

Фінансовий механізм підприємства будується згідно вимог об'єктивних економічних законів. Його основні аспекти визначаються державою для вирішення тих завдань, які стоять перед фінансовою системою на тому або іншому етапі розвитку. Фінансовий механізм становить систему визначених державою форм та методів організації фінансових відносин на різних рівнях. Фінансовий механізм відіграє одну із найважливіших ролей у діяльності підприємств. В сучасних динамічних умовах ринкових відносин його значення зростає та якісно змінюється. З пасивного розподільчого механізму новоствореної доданої вартості він перетворився в основний регулятор господарсько-фінансової діяльності.

Фінансовий механізм підприємства - це система управління фінансами, сукупність форм і методів, за допомогою яких воно забезпечує себе необхідними фінансовими ресурсами, досягає оптимального рівня стабільності і ліквідності, забезпечує рентабельну діяльність і отримання максимального прибутку.

В той же час, фінансовий механізм є системою основних елементів, що регулюють процес розробки та реалізації управлінських фінансових рішень, тобто система управління фінансами підприємства. Його фінансовий механізм повинен сприяти найбільш повній ефективній реалізації фінансами своїх функцій, їх взаємодії. Тобто, якщо фінанси - об'єктивна економічна категорія, що відображає об'єктивно існуючі грошові відносини з приводу формування і розподілу грошових фондів, то фінансовий механізм є системою управління фінансами.

Узагальнюючи думки вчених економістів, можна навести таке визначення фінансового механізму. Фінансовий механізм є взаємопов'язаною системою методів та видів фінансових відносин, форм фінансових ресурсів, процесу управління та забезпечення засобів спрямованого впливу на інтереси підприємства, що постійно трансформуються під впливом динамічної зміни зовнішніх та внутрішніх умов.

1.2. Характеристика складових фінансового механізму підприємства

Огляд теоретичних аспектів фінансового механізму показав, що у більшості підходів щодо кількості елементів, виділяють п'ять складових, пов'язаних між собою, а саме такі основні елементи фінансового механізму, як фінансові методи; форми фінансових ресурсів, види фінансових відносин; безпосередньо забезпечення - правове, нормативне та інформаційне та процес управління фінансовим механізмом підприємства, рис. 1.2.

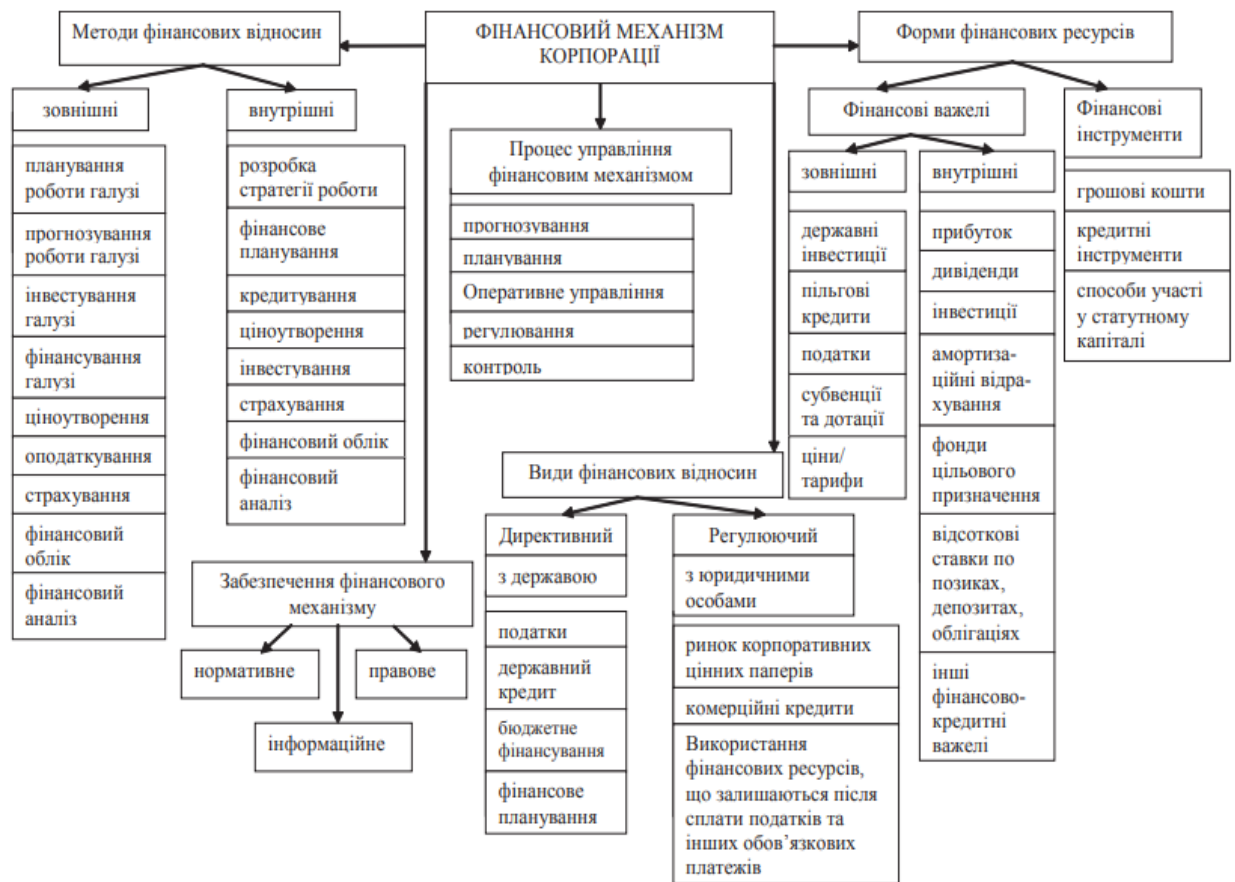

Рис. 1.2. Структура фінансового механізму підприємства

Методи фінансового механізму підприємства це способи впливу фінансових відносин на господарський процес, формування і використання фінансових ресурсів та грошових потоків. Фінансові методи можна поділити на методи забезпечення, за допомогою яких здійснюється забезпечення

відповідних економічних процесів необхідним обсягом фінансових ресурсів, та методи регулювання, які здійснюють цілеспрямований вплив на ці процеси.

Методи фінансових відносин можна розглядати на двох рівнях: на рівні держави - зовнішні та на рівні самого підприємства - внутрішні. Зовнішніми фінансовими методами є:

- планування роботи галузі,
- прогнозування роботи галузі,
- інвестування галузі,
- фінансування галузі,
- ціноутворення,
- оподаткування,
- страхування,
- фінансовий облік та фінансовий аналіз.

До внутрішніх методів фінансових відносин можна віднести розробку стратегії роботи корпорації, фінансове планування, кредитування та інвестування, ціноутворення, страхування, фінансовий облік та фінансовий аналіз.

Складовими елементами методів є спеціальні прийоми, такі як фінансового управління; кредити і позики; процентні ставки; дивіденди, ставки кредитування та інші. Найбільш вживаним і ефективним методом фінансового механізму є фінансовий аналіз, вдосконалення якого дозволить збалансувати грошові потоки, знизити видатки і підвищити доходи. Фінансовий аналіз дозволяє дослідити фінансовий стан й основні результати фінансової діяльності підприємства з метою виявлення резервів підвищення ринкової вартості та забезпечення ефективного розвитку. Однією з найважливіших умов ефективного фінансового менеджменту є оцінка його фінансового стану.

Фінансовий стан підприємства характеризується сукупністю показників, що відображають процес формування і використання його фінансових ресурсів. Фінансовий стан підприємства відображає кінцеві

результати діяльності підприємства. Відповідно кінцеві результати діяльності підприємства цікавлять не тільки її власників та працівників, але і багатьох партнерів з ким відбуваються фінансові відносини: державні, фінансові, податкові органи, банківські установи, інші підприємства. Тобто фінансовий аналіз є істотним елементом управління діяльністю підприємства.

Організація фінансового механізму підприємства - це система заходів, спрямованих на раціональне поєднання праці, капіталу і технології в процесі управління фінансами. До організаційних процедур відносяться:

- створення органів управління фінансами;
- побудова структури апарату управління;
- розробка методик, інструкцій, норм, нормативів.

Організація фінансового механізму відображає також тісний взаємозв'язок між системою фінансових важелів та інструментів і фінансовими ресурсами. Цей взаємозв'язок виражається через координацію і регулювання. Координація означає узгодженість робіт усіх ланок системи механізму, апарату управління і фахівців. «Регулювання означає вплив механізму на фінансові ресурси, за допомогою якого досягається стан стійкості фінансової системи при виникненні відхилень від заданих параметрів. Регулювання охоплює поточні заходи щодо усунення виниклих відхилень від встановлених норм і нормативів, від графіків, від планових завдань» [10].

«Планування являє собою процес напрацювання планових завдань складання графіка їх виконання, розробку фінансових планів і програм, забезпечення їх необхідними ресурсами і робочою силою, контроль за виконанням. Планування - це, перш за все, процес адміністрування, тобто воно носить директивний характер. Стимулювання виражається у використанні фінансових стимулів для підвищення ефективності виробничого і торгового процесів» [8].

До фінансових стимулів можна віднести ціни, кредит, використання прибутку та амортизації для самофінансування, податки, відсоткові ставки,

дивіденди, премії, фінансові санкції тощо. Внутрішній фінансовий контроль - це організований підприємством процес перевірки виконання і забезпечення реалізації всіх управлінських рішень у сфері фінансової стратегії і тактики, попередження кризових ситуацій, що можуть призвести до банкрутства. Формування системи внутрішнього контролю є невід'ємною складовою частиною побудови всієї системи управління підприємством з метою забезпечення ефективності його діяльності. Системи внутрішнього контролю створюються у підприємства за лінійним і функціональним принципом або одночасно поєднують обидва ці принципи. В основі цієї системи лежить поділ контрольних обов'язків окремих служб і їх менеджерів. У традиційній системі внутрішнього контролю органічною складовою частиною є система фінансового контролю.

В останній час в практиці країн з розвинутою ринковою економікою широкого впровадження набула нова прогресивна комплексна система внутрішнього контролю – «контролінг». Форми фінансових ресурсів – це економічна категорія ринкової економіки, яка являє собою будь-який контракт, за яким відбувається одночасне збільшення фінансових активів одного підприємства та фінансових зобов'язань іншого підприємства.

Фінансові активи включають такі складові: грошові кошти; право, що засвідчене у контракті, отримати від іншого підприємства грошові кошти або будь-який інший вид фінансових активів; контрактне право обміну фінансовими інструментами з іншим підприємством на потенційно вигідних умовах; акції іншого підприємства.

До фінансових зобов'язань відносяться контрактні зобов'язання: виплатити грошові кошти або надати якийсь інший вид фінансових активів іншому підприємству; обмінятися фінансовими інструментами з іншим підприємством на потенційно не вигідних умовах (зокрема, така ситуація може виникнути при вимушеному продажу дебіторської заборгованості). Ту чи іншу операцію можна кваліфікувати як фінансовий інструмент, якщо: в основі

операції лежать активи та зобов'язання; операція має форму договору (контракту).

Фінансові інструменти поділяються на дві групи: первинні (грошові кошти, цінні папери, кредити, кредиторська і дебіторська заборгованість по поточних операціях); вторинні, або похідні - контракти та цінні папери випускаються на основі первинних контрактів і цінних паперів (фінансові опціони, ф'ючерси, форвардні контракти, процентні та валютні свопи).

Існує і більш спрощене розуміння сутності поняття «фінансовий інструмент». Відповідно до нього виділяють три основні категорії фінансових інструментів: грошові кошти (в касі і на розрахунковому рахунку); способи участі в статутному капіталі (акції і паї); кредитні інструменти (облігації, форвардні контракти, ф'ючерси, опціони та ін.).

Фінансові важелі корпорації доцільно поділяти на зовнішні і внутрішні. До зовнішніх фінансових важелів відносять: державні інвестиції, пільгові кредити, податки, субвенції та дотації, ціни або тарифи. До внутрішніх фінансових важелів слід віднести: прибуток, дивіденди, інвестиції, амортизаційні відрахування, економічні фонди цільового призначення, відсоткові ставки за позиками, депозитами, облігаціями та інші фінансово-кредитні важелі.

1.3. Система забезпечення фінансового механізму підприємства

Забезпечення фінансового механізму відбувається у рамках правового, нормативного та інформаційного поля. Правове забезпечення фінансового механізму здійснюється через чинне законодавство, що призначено для регулювання підприємницької діяльності. Складність фінансової діяльності підприємств в умовах конкурентної ринкової економіки зумовлює необхідність її державного регулювання, яке потребує здійснення за такими напрямками: регулювання фінансових аспектів створення підприємств;

податкове регулювання; регулювання порядку амортизації основних засобів і нематеріальних активів; регулювання грошового обігу та форм розрахунків між підприємствами та організаціями; регулювання валютних операцій, що здійснюються підприємством; регулювання інвестиційної діяльності підприємства; регулювання кредитних операцій; регулювання процедур банкрутства.

Ефективне правове забезпечення дії фінансового механізму підприємств повинне в першу чергу базуватись на конституційних нормах. Нормативно-правові основи доцільно поділити на три групи актів:

- акти, що приймають на вищому рівні управління в Україні;
- акти, що приймають на центральному рівні;
- акти, що приймають на місцевому рівні.

А за сферою охоплення питань – дві великих групи: спеціальні та загальні нормативно-правові акти.

До першої групи відносяться закони України та Постанови Верховної Ради, Постанови та розпорядження Кабінету Міністрів України, Укази Президента; до актів центрального рівня – накази центрального органу виконавчої влади; до актів нижчого (місцевого) рівня – рішення місцевих рад, їх виконавчих органів, розпорядження голів місцевих державних адміністрацій.

Спеціальні акти приймаються на всіх рівнях управління, проте стосуються лише функціонування окремих систем. Загальні акти регулюють загальні питання, властиві господарству в цілому. Нормативне забезпечення включає циркулярні листи, інструкції, норми, нормативи, накази, тарифні ставки, роз'яснення, рекомендації та ін.

Отже, законодавство, за яким регулюється фінансова діяльність підприємства, включає в себе: закони, укази Президента, постанови Уряду, накази і розпорядження міністерств і відомств, інструкції, методичні вказівки та ін. Вони створюють основу державного регулювання різних аспектів фінансової діяльності підприємств. Нормативне забезпечення функціонування

фінансового механізму створюють: інструкції, нормативи, норми, тарифні ставки, методичні вказівки і роз'яснення, інша нормативна документація. Інформаційне забезпечення фінансового механізму складається з різного роду та виду економічної, комерційної, фінансової та іншої інформації. Інформаційне забезпечення фінансової діяльності - це статистична звітність, фінансова, технічна, економічна, екологічна інформація, яка відображає стан підприємства у певному періоді з відповідним ступенем деталізації.

До фінансової інформації належать: інформування про фінансову стійкість і платоспроможність своїх партнерів і конкурентів, про ціни, курси, дивіденди, відсотки на товарному, фондовому і валютному ринках; повідомлення про стан справ на біржовому, позабіржовому ринках, про фінансову та комерційну діяльність суб'єктів господарювання; різні інші відомості. Той, хто володіє інформацією, володіє і фінансовим ринком. Управління інформацією означає управління майбутнім. А управління майбутнім є, по суті, управлінням всім бізнесом. Інформація може бути одним з видів інтелектуальної власності і вноситися як внесок у статутний капітал підприємств.

З точки зору видів фінансових відносин, фінансовий механізм може бути директивний і регулюючий. Директивний використовується для фінансових відносин, в яких безпосередньо участь бере держава. Його складовими є податки, державний кредит, витрати бюджету, бюджетне фінансування, організація бюджетного устрою і бюджетного процесу, фінансове планування. Для нього державою ретельно розробляється вся система фінансових відносин, обов'язкова для всіх учасників. В певних випадків директивний фінансовий механізм може поширюватися на інші види фінансових відносин, в яких держава не бере безпосередньої участі. Такі фінансові відносини або мають велике значення для реалізації всієї фінансової політики (ринок цінних паперів), або одна з сторін цих відносин — є агентом держави (фінанси державних підприємств). Регулюючий фінансовий механізм, в свою чергу, визначає основні завдання в конкретному сегменті фінансів, не торкається

прямо інтересів держави. Такий його різновид характерний для організації внутрішньогосподарських фінансових відносин підприємств. В такому випадку встановлюється лише загальний порядок використання фінансових ресурсів, що залишаються після сплати податків та інших обов'язкових платежів. Підприємство має право самостійно розробляти форми, види грошових фондів, напрями їх використання.

Висновки до розділу 1

У науковій літературі поширеним є два концептуальних підходи до розкриття змісту фінансового механізму. Перший концептуальний підхід полягає в тому, що фінансовий механізм – це і є функціонування фінансів підприємства. Ця теза ґрунтується на тому, що відображенням грошових відносин є грошові потоки. Організація цих потоків дотримується певних правил, здійснюється за певними правилами та певними напрямками, що характеризують фінансову «технологію». Цей підхід до визначення фінансового механізму є відображенням внутрішньої організації роботи фінансів підприємств.

Другий підхід до суті «фінансового механізму» характеризує його як сукупність методів і форм, засобів і прийомів, важелів впливу на стан і розвиток підприємства. Цей підхід є відображенням зовнішнього ефекту від функціонування підприємства, характеризує фінансові ресурси як вирішальний фактор впливу апарату управління на фінансовий стан підприємства. Детальний аналіз існуючих підходів дозволяє виділити шість концепцій щодо розуміння природи фінансового механізму, які більш-менш детально висвітлюються в сучасній науковій та навчальній літературі.

Враховуючи походження терміну «механізм», який в перекладі з грецької мови означає інструмент, пристрій, у сучасних фінансово-економічних виданнях фінансовий механізм визначають як: система

управління фінансовими ресурсами; засіб організації фінансів (або фінансових відносин) як на макроекономічному рівні та на мезо та мікрорівні; засіб забезпечення та регулювання господарської діяльності підприємства та соціально-економічного розвитку суспільства; система управління фінансовими відносинами; система фінансового управління господарською діяльністю; інструмент управління фінансовими ресурсами.

Огляд теоретичних аспектів фінансового механізму показав, що у більшості підходів щодо кількості елементів, виділяють п'ять складових, пов'язаних між собою, а саме такі основні елементи фінансового механізму, як фінансові методи; форми фінансових ресурсів, види фінансових відносин; безпосередньо забезпечення - правове, нормативне та інформаційне та процес управління фінансовим механізмом підприємства

Забезпечення фінансового механізму відбувається у рамках правового, нормативного та інформаційного поля. Правове забезпечення фінансового механізму здійснюється через чинне законодавство, що призначено для регулювання підприємницької діяльності. Складність фінансової діяльності підприємств в умовах конкурентної ринкової економіки зумовлює необхідність її державного регулювання, яке потребує здійснення за такими напрямками: регулювання фінансових аспектів створення підприємств; податкове регулювання; регулювання порядку амортизації основних засобів і нематеріальних активів; регулювання грошового обігу та форм розрахунків між підприємствами та організаціями; регулювання валютних операцій, що здійснюються підприємством; регулювання інвестиційної діяльності підприємства; регулювання кредитних операцій; регулювання процедур банкрутства.

РОЗДІЛ 2

ОЦІНКА ФІНАНСОВОГО МЕХАНІЗМУ КП «ЧЕРНІВЦІВОДОКАНАЛ»

2.1. Характеристика фінансового забезпечення комунального підприємства

Чернівціводоканал - комунальне підприємство, його засновником є територіальна громада м. Чернівці. Воно створено згідно рішення виконавчого комітету Чернівецької міської ради від 23.04.1993 року № 212/7 «Про державну реєстрацію суб'єктів комунальної власності». Підприємство підпорядковується департаменту інфраструктури та благоустрою Чернівецької міської ради. Комунальне підприємство є унітарним, здійснює свою діяльність на умовах комерційного розрахунку, намагаючись забезпечити самоокупність та самофінансування господарської діяльності. Дохід від реалізації продукції комунальне підприємство отримує у вигляді надходжень від оплати споживання водопостачання та водовідведення за отримані послуги відповідно до встановлених тарифів. Так як оплата послуг комунального підприємства надходить із затримкою та в неповній мірі, підприємство постійно отримує додаткове фінансування від міської громади за рахунок місцевого бюджету. Таким чином воно покриває збитки та здійснює капітальні інвестиції. Відповідно до статуту, насамперед, «діяльність комунального підприємства передбачає:

- надання послуг з водопостачання та водовідведення населенню, комунально-побутовим, промисловим та іншим підприємствам, установам, організаціям;
- здійснення іншої господарської діяльності, передбаченої статутом» [67].

Основною діяльністю Чернівціводоканала є забезпечення послугами централізованого водопостачання і водовідведення абонентів міста Чернівці відповідно до технічних можливостей, зокрема – збір, очищення та подача води; утримання та експлуатація систем вуличної розподільчої мережі міста;

а також подача питної води для населення та на комунально-побутові потреби підприємств, установ, організацій; очищення та доочищення питної води відповідними засобами, включаючи використання спецречовин та прекурсорів.

КП «Чернівціводоканал» є природнім монополістом, надає суспільно необхідні послуги, тому тарифи на його послуги з централізованого водопостачання та водовідведення регулюються державою.

Водопостачання підприємством забезпечується за рахунок двох основних джерел. Основне з них, це водогін «Дністер-Чернівці». Інше джерело - це система водозаборів на р. Прут (водозабір «Біла», водозабір «Рогізна», водозабір «Очерет», водозабір «Ленківці-1», водозабір «Магала»). Доповнюють систему водопостачання міста Чернівці дві окремі свердловини № 1 та № 643/83.

Фінансове забезпечення основної операційної та інвестиційної діяльності комунального підприємства здійснюється власними та позиковими джерелами, їх обсяг відображений у пасиві форми № 1 «Баланс». Наглядно динаміку їх за 2018-2022 рр. представлено у табл. 2.1, рис. 2.1, дод. А.

Таблиця 2.1

Джерела фінансування
КП «Чернівціводоканал» за 2018 – 2022 рр.

Показники	На кінець року, тис. грн.					Зміна за 2022-2018 рр.	
	2018	2019	2020	2021	2022	тис. грн.	%
Власний капітал	405786	144190	163948	387048	441277	35491	8,75
Позиковий капітал	78707	65505	69641	83670	83257	4550	5,78
Капітал	484493	209695	233589	470718	524534	40041	8,26

Як спостерігаємо у таблиці 2.1, обсяг фінансових ресурсів КП «Чернівціводоканал» зріс, у 2022 р., аж до 524534 тис. грн. Його зміни

обумовлені зростанням як власного капіталу, так і позикового капіталу. Обсяг власного капіталу зріс за 5 років на 35491 тис. грн. (8,75%). Позиковий капітал комунального підприємства найбільше значення має у два останні роки, у 2022 р. у розмірі 83257 тис. грн. В цілому за п'ять років спостерігається його зростання на рівні 45500 тис. грн. (5,78%). Прослідкуємо структуру джерел фінансового забезпечення діяльності підприємства у 2018-2022 рр., яка відображена на рис. 2.1.

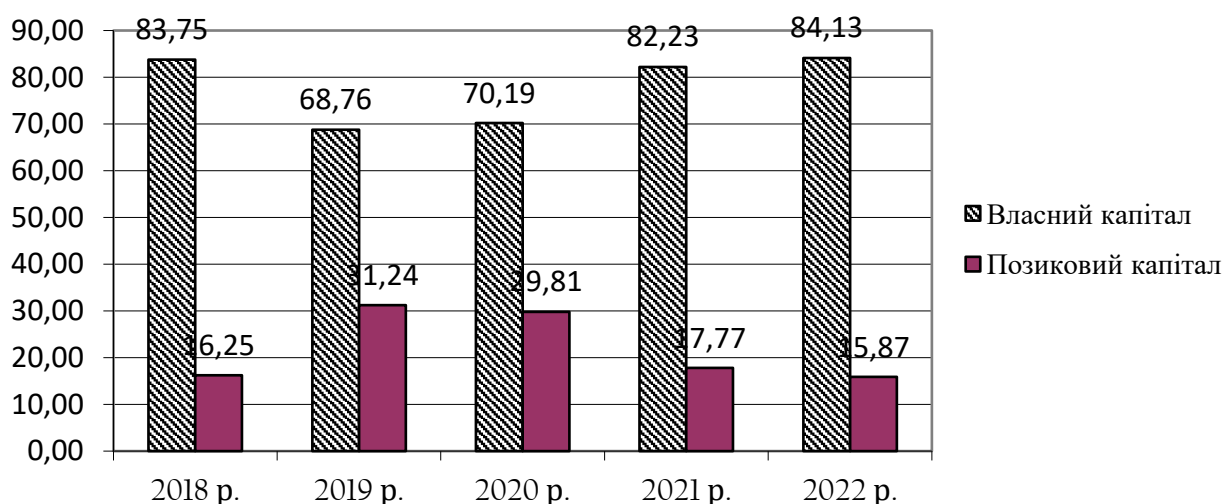

Рис. 2.1. Динаміка структури фінансування КП «Чернівціводоканал» у 2018 – 2022 рр.

В структурі джерел фінансування КП «Чернівціводоканал» у 2018-2022 рр. найбільшу частку складав власний капітал, 68-84%. У 2018 р. його питома вага дорівнювала 83,75%. Його частка хоч і зменшувалася, але залишається великою і в подальші роки і у 2022 р. становила 84,13%. Питома вага позикового капіталу у 2022 р. складала лише 15,87%. Тобто у КП «Чернівціводоканал» основним джерелом фінансового забезпечення діяльності є власний капітал.

У наступній таблиці 2.2 проаналізовано динаміку складу власного капіталу за 2018-2022 рр. КП «Чернівціводоканал» в розрізі наявних джерел. Зокрема, зареєстрований (статутний) капітал підприємства з водопостачання та водовідведення щороку збільшується, так у 2018 р. він складав 266243 тис.

грн., у 2019 р. зріс до 367463 тис. грн., у 2020 р. знову зріс до 392733 тис. грн., у 2021 р. дорівнював 427389 тис. грн., у 2022 р. він був поповнений до суми 539493 тис. грн. Крім того у 2022 р. є внески до незареєстрованого статутного капіталу у сумі 58752 тис. грн. Поповнення статутного капіталу відбувається за рахунок бюджету громади м. Чернівці. Це відбувається внаслідок того, що щороку комунальне підприємство отримує значний обсяг збитків, що в свою чергу, зменшує власний капітал та створює ризик неможливості наданням в повному обсязі послуг з водокористування та водовідведення численним споживачам м. Чернівці.

Таблиця 2.2

Джерела власного капіталу КП «Чернівціводоканал» за 2018 - 2022 рр.

Показники	На кінець року, тис. грн.					Зміна за 2022-2018 рр.	
	2018	2019	2020	2021	2022	тис. грн.	%
Зареєстрований капітал	266243	367463	392733	427389	539493	273250	102,63
Внески до незареєстрованого статутного капіталу	0	0	0	0	58752	58752	100
Капітал у дооцінках	0	0	0	217944	201014	201014	100
Додатковий капітал	353805	68496	74055	82895	55372	-298433	-84,35
Резервний капітал	4908	4908	4908	4908	4908	0	0,00
Непокритий збиток	-219170	-295677	-307748	-346088	-359510	-140340	64,03
Всього	405786	144190	163948	387048	441277	35491	8,75

Щодо такого джерела поповнення власного капіталу, як капітал у дооцінках, то дооцінку здійснювали у 2021 та 2022 рр. У 2021 р. КП «Чернівціводоканал» здійснив переоцінку своїх активів з метою приведення їх вартості до ринкової. Це збільшило суму власного капіталу на 217944 тис. грн.

за рахунок капіталу у дооцінках. У 2022 р. дооцінка була у сумі 201014 тис. грн. Величина додаткового капіталу щороку зменшується. Величина резервного капіталу залишається незмінною впродовж 2018-2022 рр. Величина непокритого збитку щороку збільшується, що зменшує власний капітал комунального підприємства «Чернівціводоканал».

Внаслідок того, що щороку власний капітал КП з'їдають непокриті збитки, підприємству необхідно формувати значний обсяг інших складових власного капіталу щоб забезпечити мінімальний рівень фінансової стійкості. Наглядно структура зазначених джерел власного капіталу КП «Чернівціводоканал» у 2018-2022 рр. візуалізована на рис. 2.2.

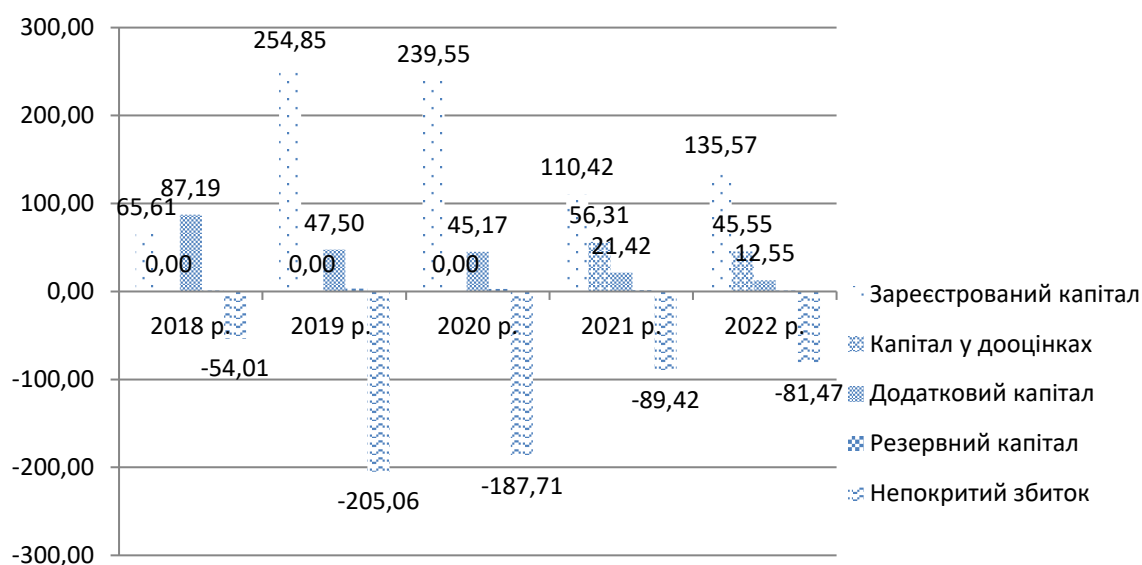

Рис. 2.2. Структура власного капіталу КП «Чернівціводоканал» у 2018-2022 рр.

Динаміку джерел позикового капіталу комунального підприємства водопостачання та водовідведення можна спостерігати у табл. 2.3. Зокрема, слід зазначити, що у 2021-2022 рр. підприємство має довгостроковий кредит у сумі 9016 тис. грн. У складі позикових джерел фінансового забезпечення є також цільове фінансування, величина якого за досліджуваний період зменшилася на 260 тис. грн. Також у водоканалу є зобов'язання по короткостроковому кредиту, сума за якими не змінюється у 2018-2020 рр. і становить 200 тис. грн. У 2021-2022 рр. підприємство не брало

короткострокових кредитів. Основна частина зобов'язань припадає на кредиторську заборгованість за товари, роботи і послуги. Зокрема, у 2018 р. її обсяг був на рівні 56217 тис. грн., у 2019 р. зменшився до 44727 тис. грн., у 2020 р. також зменшився 41044 тис. грн., у 2021 р. зріс - 44108 тис. грн., у 2022 р. був на рівні 42874 тис. грн.

Таблиця 2.3

Джерела позикового капіталу КП «Чернівціводоканал» за 2018 – 2022 рр.

Показники	На кінець року, тис. грн.					Зміна за 2022-2018 рр.	
	2018	2019	2020	2021	2022	тис. грн.	%
Довгострокові кредити банку	0	0	0	9016	9016	9016	100
Цільове фінансування	4260	4295	4280	4565	4000	-260	-6,10
Короткострокові кредити банків	200	200	200	0	0	-200	-100
Кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги	56217	44727	41044	44108	42874	-13343	-23,73
Поточні зобов'язання за розрахунками:							
з бюджетом	1424	2162	1966	3451	6584	5160	362,36
зі страхування	345	584	877	862	617	272	78,84
з оплати праці	2042	2857	3552	3953	2172	130	6,37
Доходи майбутніх періодів	2785	2713	8494	8431	8312	5527	198,46
Інші поточні зобов'язання	11434	7967	9228	9284	8682	-2752	-24,07
<i>Всього позикового капіталу</i>	78707	65505	69641	83670	83257	4550	5,78

За п'ять років обсяг кредиторської заборгованості за послуги зменшився на 13343 тис. грн. Поточні зобов'язання за розрахунками з бюджетом мають значну тенденцію до росту (362,36%), зі страхування зросли на 78,84%, з оплати праці мають незначну тенденцію до росту, зросли на 6,37%. У Чернівціводоканала спостерігається збільшення доходів майбутніх періодів на 5527 тис. грн. Інші поточні зобов'язання за 5 років дослідження значно зменшилися, а саме на 2752 тис. грн. Отже основними факторами збільшення

позикового капіталу є отримання довгострокового кредиту, зростання поточних зобов'язань перед бюджетом та зростання доходів майбутніх періодів. В той же час спостерігається зменшення величини поточної кредиторської заборгованості за товари, послуги, насамперед розрахунки за спожиту електроенергію.

Оцінку фінансового забезпечення КП «Чернівціводоканал» доцільно доповнити аналізом його фінансової стійкості. Для цього визначимо тип його фінансової стійкості, табл. 2.4.

Таблиця 2.4

Визначення фінансової стійкості
КП «Чернівціводоканал» у 2018 – 2022 рр.

№	Показник	На кінець року, тис. грн.					Зміна за 2018-2022 рр. (+,_)	
		2018	2019	2020	2021	2022	тис. грн.	%
1	Оборотний капітал	62184	55908	69829	86945	100449	38265	61,54
2	Поточні зобов'язання	74447	61210	65361	70089	70241	-4206	-5,65
3	Власний оборотний капітал	-12263	-5302	4468	23442	30208	42471	-346,33
4	Довгострокові зобов'язання	4260	4295	4280	13581	13016	8756	205,54
5	Наявність власних і довгострокових джерел покриття	-8003	-1007	8748	37023	43224	51227	-640,10
6	Короткострокові кредити банків	200	200	200	0	0	-200	-100
7	Основні джерела формування	-7803	-807	8948	37023	43224	51027	-653,94
8	Запаси	4768	5504	7154	7969	12208	7440	156,04
9	Надлишок (+) або нестача (-) основних джерел	-12571	-6311	1794	29054	31016	43587	-346,73
10	Тип фінансової стійкості	Кризовий фінансовий стан	Кризовий фінансовий стан	Нормальна фінансова стійкість	Абсолютна фінансова стійкість	Абсолютна фінансова стійкість		

У 2018-2019 рр. у КП «Чернівціводоканал» від’ємне значення власного оборотного капіталу. У ці роки також не вистачало інших планових джерел фінансового забезпечення запасів, тобто довгострокових та короткострокових кредитів, тому фінансовий стан був кризовий.

У 2020-2022 рр. власний оборотний капітал мав позитивне значення. Але його розміру все одно не вистачало для повного фінансового забезпечення запасів, тому підприємство залучало довгострокові та короткострокові кредитні ресурси. Тип фінансової стійкості у 2020 р. був нормальним. У 2021 р. значно зріс обсяг власного капіталу, в свою чергу і збільшився власний оборотний капітал, тому фінансова стійкість у 2021 та 2022 рр. стала абсолютною.

Динаміка відносних показників фінансової стійкості КП «Чернівціводоканал» за 2018-2022 рр. відображена на рис. 2.3.

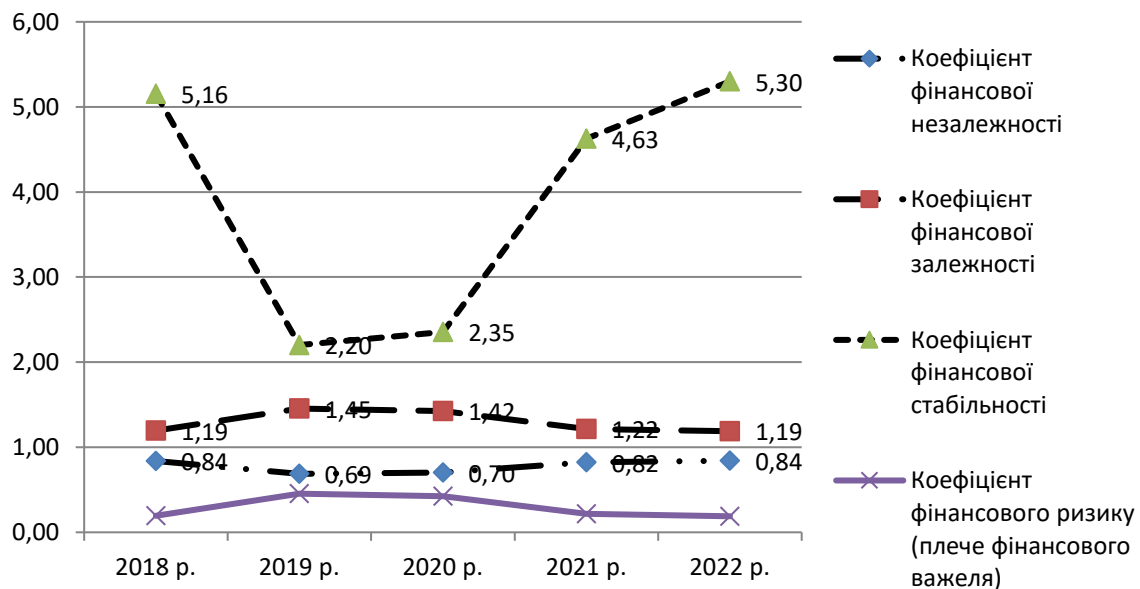

Рис. 2.3. Динаміка показників фінансової стійкості КП «Чернівціводоканал» у 2018–2022 рр.

Як можна спостерігати найгірша ситуація із фінансовою стійкістю була у 2019-2020 рр., коли показники фінансової незалежності та фінансової стійкості підприємства мали найменші значення. У 2021-2022 рр. значення розрахованих показників засвідчують підвищення рівня фінансової стійкості КП «Чернівціводоканал».

2.2. Аналіз складу та структури вкладеного капіталу комунального підприємства

У досліджуваного підприємства капітал вкладений у оборотні та необоротні активи для забезпечення його фінансово-господарської діяльності. Аналіз динаміки складу КП «Чернівціводоканал» за 2018 – 2022 рр. представлено у таблиці 2.5.

Таблиця 2.5

Динаміка складу майна КП «Чернівціводоканал» за 2018 – 2022 рр.

Показники	На кінець року, тис. грн.					Зміна за 2022-2018рр.	
	2018	2019	2020	2021	2022	тис. грн.	%
Необоротні активи	422309	153787	163780	383773	424085	1776	0,42
Оборотні активи	62184	55908	69829	85945	100449	38265	61,54
Активи	484493	209695	233589	470718	524534	40041	8,26

Вартість активів підприємства у 2022 р. порівняно із 2018 роком зросла на 40041 тис. грн., або 8,26%. Для забезпечення своєї основної операційної діяльності з водопостачання та водовідведення КП потребує значного обсягу необоротних активів. Їх обсяг щороку збільшується. У 2022 р. вартість необоротних активів зросла на 1776 тис. грн. (0,42%). Обсяг оборотних активів КП «Чернівціводоканал» є значно менше ніж необоротних, їх вартість також щороку зростає, якщо порівняти 2022 р. із 2018 р., то зростання відбулося на суму 38265 тис. грн. (61,54 %).

Аналіз структури вкладеного капіталу комунального підприємства «Чернівціводоканал» можна зробити на основі рис. 2.4. Отже, ми спостерігаємо сталість структури. Це зумовлено особливостями виду функціонування підприємства, що потребує значного обсягу необоротних активів для забезпечення основної господарської діяльності.

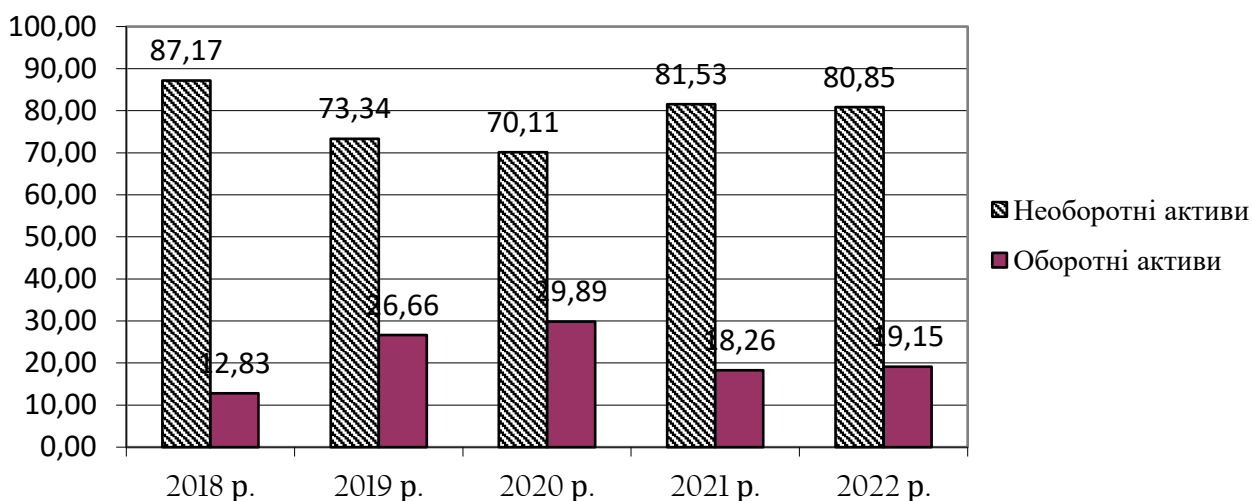

Рис. 2.4. Динаміка структури активів комунального підприємства «Чернівціводоканал» за 2018 – 2022 рр.

Питома вага необоротних активів є на рівні 70-87%. Так у 2018 р. вона становила 87,17%, у 2020 р. була на рівні 70,11%, у 2022 р. спостерігається 80,85%. Динаміка питомої ваги оборотних активів КП «Чернівціводоканал» має обернену тенденцію: 12,83% у 2018 р. , 19,15% у 2022 р.

Проаналізуємо групи необоротних активів КП «Чернівціводоканал», таблиця 2.6

Таблиця 2.6

Динаміка складу необоротних активів
КП «Чернівціводоканал» за 2018 – 2022 рр.

Показники	На кінець року, тис. грн.					Зміна за 2022-2018 рр.	
	2018	2019	2020	2021	2022	тис. грн.	%
Нематеріальні активи	277311	275	297	1015	951	-276360	-99,66
Незавершені капітальні інвестиції	19528	21517	31524	25848	56299	36771	188,30
Основні засоби	125470	131983	131922	356893	366818	241348	192,36
Всього	422309	153787	163760	383773	424085	1776	0,42

КП «Чернівціводоканал» для забезпечення діяльності володіє нематеріальними активами та основними засобами, здійснює також

незавершені капітальні інвестиції. Величина нематеріальних активів незначна: у 2018 р. їх вартість дорівнювала 277311 тис. грн., у наступні два роки відбулося її зменшення, і у 2022 р. вартість нематеріальних активів зросла до 951 тис. грн. Обсяг здійснення незавершених капітальних інвестицій постійно змінювався. У 2022 р. їх вартість зросла до 56299 тис. грн. Основні засоби КП займають найбільшу питому вагу у необоротних активах. Вартість основних засобів у 2018-2022 рр. зросла до 366818 тис. грн. За п'ять досліджуваних років її зростання зафіксоване на рівні 192,36%. Динаміка основних засобів водоканалу зображена на рис. 2.5. Можемо спостерігати значне їх зростання у 2021-2022 роках.

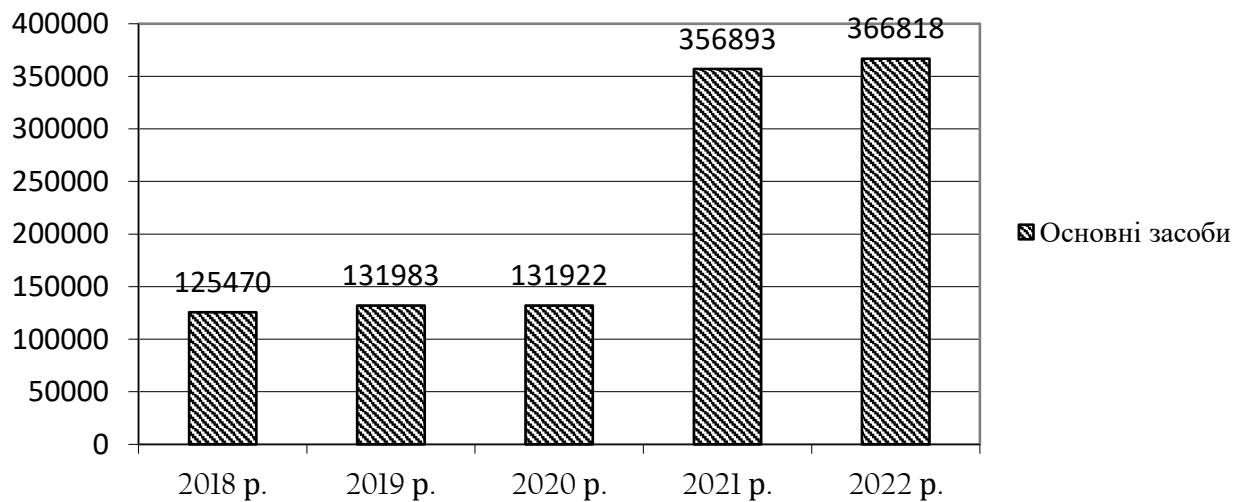

Рис. 2.5. Вартість основних засобів комунального підприємства «Чернівціводоканал» за 2018 – 2022 рр.

Для оцінки стану основних засобів розрахуємо показники зносу та придатності основних засобів даного комунального підприємства, таблиця 2.7. У таблиці подано оцінку зносу та придатності КП «Чернівціводоканал». Можна засвідчити, що основні засоби у 2018 р. зношені на 56%, у 2022р. їх знос становив 58 %. Тому придатність основних засобів у 2018 р. була на рівні 44%, у 2022 р. дорівнювала 42%. Тобто показники зносу та придатності майже не змінюються, підприємство лише підтримує придатність основних засобів

на рівні 42-44%. Для розширеного відтворення основних засобів комунальне підприємство потребує інвестиційних ресурсів.

Таблиця 2.7

Оцінка зносу та придатності основних засобів
КП «Чернівціводоканал» за 2018 – 2022 рр.

Показники	На кінець року					Зміна за 2022-2018 рр.
	2018	2019	2020	2021	2022	
Залишкова вартість, тис. грн.	125470	131983	131922	356893	366818	241348
Первісна вартість, тис. грн.	284922	303983	316995	837192	868284	583362
Знос, тис. грн.	159452	172000	185073	480299	501466	342014
Коефіцієнт зносу	0,56	0,57	0,58	0,57	0,58	0,02
Коефіцієнт придатності	0,44	0,43	0,42	0,43	0,42	-0,02

Фінансовий механізм підприємства направлений також на організацію руху оборотного капіталу підприємства. Неможливо забезпечити безперервність операційної діяльності без необхідного обсягу оборотних активів. Капітал підприємства вкладений в такі оборотні активи як запаси, дебіторську заборгованість, грошові кошти, витрати майбутніх періодів, є також інші оборотні активи, табл. 2.8

За 2018-2022 рр. величина оборотних активів КП «Чернівціводоканал» зросла на 38265 тис. грн. (61,54%) Оборотні активи зросли за рахунок збільшення величини таких активів: запаси зросли на 7432 тис. грн. (155,29%), дебіторської заборгованості за товари, роботи та послуги на 22767 тис. грн. (90,22%), іншої поточної дебіторської заборгованості на 13339 тис. грн. (511,86%), інших оборотних активів на 1310 тис. грн.(28,12%). Величина грошових коштів та їх еквівалентів КП «Чернівціводоканал» навпаки зменшилася на значну величину на 14319 тис. грн. (88,36%)

Таблиця 2.8

Динаміка складу оборотних активів
КП «Чернівціводоканал» за 2018 – 2022 рр.

Показники	На кінець року, тис. грн.					Зміна за 2018-2022 рр.	
	2018	2019	2020	2021	2022	тис. грн.	%
Запаси	4786	5504	7154	7968	12218	7432	155,29
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги	33871	36070	49286	47234	64430	30559	90,22
Дебіторська заборгованість з бюджетом	17	2	2	0	0	-17	-100
Інша поточна дебіторська заборгованість	2606	5639	6316	13626	15945	13339	511,86
Гроші та їх еквіваленти	16206	5574	3254	14097	1887	-14319	-88,36
Витрати майбутніх періодів	39	56	68	54	0	-39	-100
Інші оборотні активи	4659	3063	3749	3965	5969	1310	28,12
Оборотні активи	62184	55908	69829	86945	100449	38265	61,54

Для визначення структури оборотних активів КП «Чернівціводоканал» побудуємо гістограму, рис.2.6.

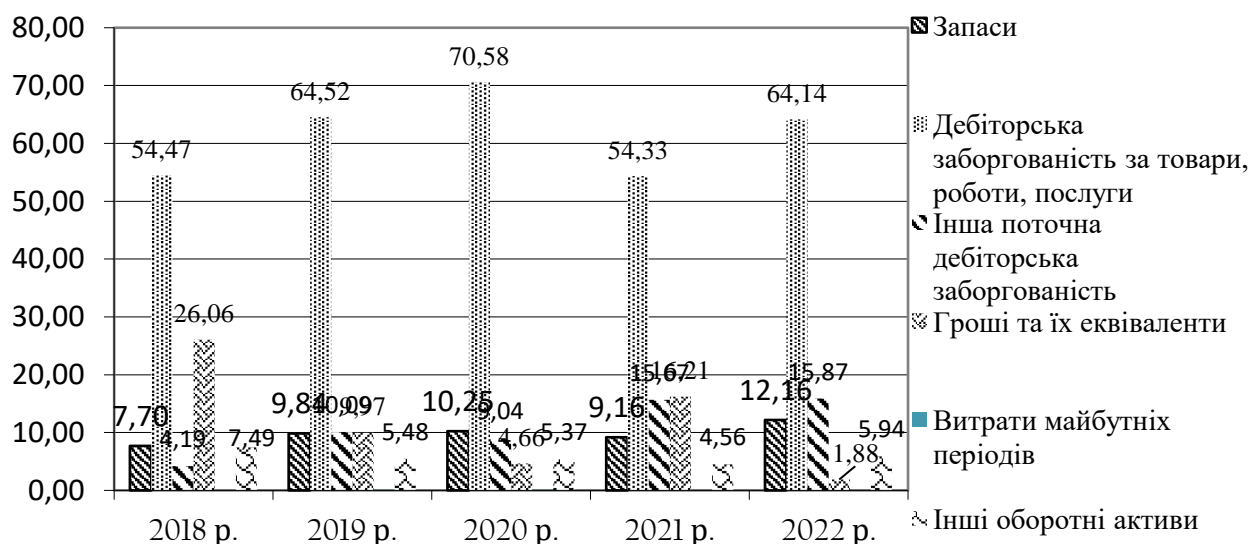

Рис. 2.6. Структура оборотних активів КП «Чернівціводоканал» за 2018-2022 рр.

Основною проблемою недофінансування діяльності КП «Чернівціводоканал» є невчасне отримання платежів за надані послуги та регулювання тарифів на них. Цим пояснюються значні залишки дебіторської заборгованості за товари і послуги. Питома вага їх у оборотних активах становить у 2018 р.- 54,47%, у 2019 р. - 64,52%, у 2020 р. - 70,58%, 2021 р. - 55,16 %, і у 2022 р. – 64,14%. Це основна складова оборотних активів комунального підприємства впродовж 2018-2022 рр..

Другу за величиною у певні роки частку у обсязі оборотних активів займали грошові кошти. На грошові кошти у 2018 р. припадало 26,06%, у 2019 р. вже набагато менше - 9,97%, у 2020 р. - 4,66%, у 2021 р. - 16,46%, а у 2022 р. їх частка зменшилася до 1,88%. Питома вага іншої дебіторської заборгованості також є значною: простежується її збільшення з 4,19% у 2018 р. до 15,87% у 2022 р. На таку складову як запаси припадає 7,7 % - у 2018 р., 9,84% - у 2019 р., 10,25% - у 2020 р. , 9,16%. - у 2021 р. і 15,87% - у 2022 р.

Фінансовий механізм також впливає на стан ліквідності та платоспроможності підприємства. Згрупуємо активи у чотири групи відповідно до ступеня ліквідності. У табл. 2.10 пасиви комунального підприємства «Чернівціводоканал» згруповані також у чотири групи за рівнем строковості погашення зобов'язань.

Таблиця 2.9

Групування активів КМ «Чернівціводоканал»

Активи	2018 р.	2019 р.	2020 р.	2021 р.	2022 р.
A1	16206	5574	3254	14097	1887
A2	36494	41711	55604	60860	80375
A3	9484	8623	10971	11987	18187
A4	422309	153787	163780	383773	424085

Якщо порівняти групи активів і пасивів, що представлені у таблицях 2.9 та 2.10, то для 2018-2019 рр. можемо засвідчити, що. $A1 \leq П1$; $A2 \geq П2$; $A3 \geq П3$; $A4 \geq П4$, тобто баланс неліквідний. Умова ліквідності у 2020-2022 рр. має

інший вигляд, а саме $A1 \leq П1$; $A2 \geq П2$; $A3 \geq П3$; $A4 \leq П4$. Тобто не виконуються лише перша умова ліквідності балансу, в перспективі у майбутньому є всі можливості покращення ліквідності балансу.

Таблиця 2.10

Групування пасивів КМ «Чернівціводоканал»

Пасиви	2018 р.	2019 р.	2020 р.	2021 р.	2022 р.
П1	60028	50330	47439	52374	52247
П2	14419	10880	17922	17715	16994
П3	4260	4295	4280	13581	13016
П4	405786	144190	163948	387048	441277

Для оцінки як фінансовий механізм забезпечує платоспроможність КП «Чернівціводоканал» використаємо відносні коефіцієнти платоспроможності, які відображені на рис. 2.7.

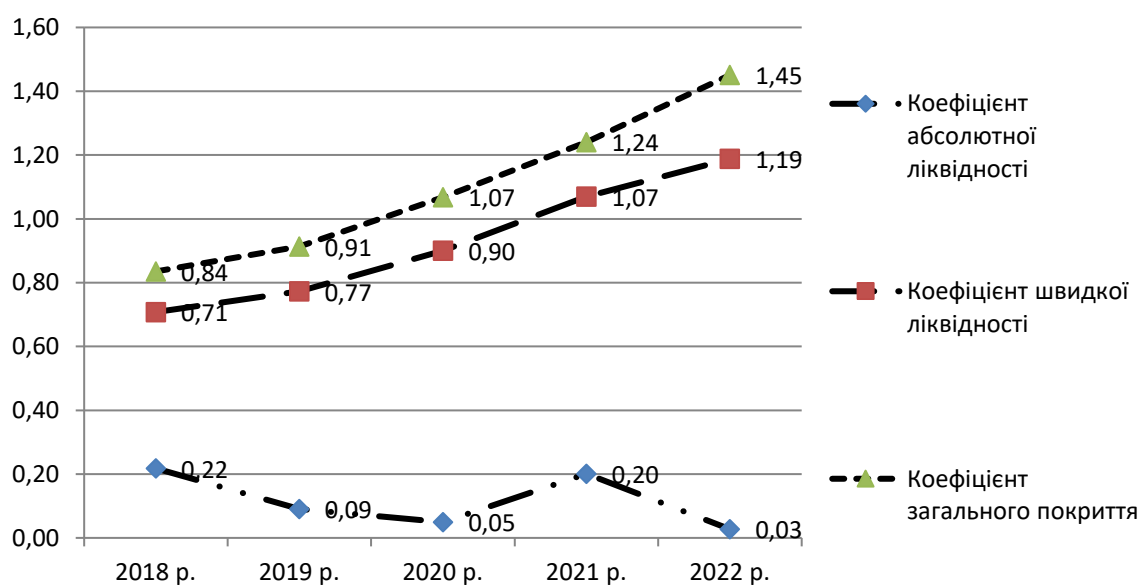

Рис. 2.7. Коефіцієнти платоспроможності КП «Чернівціводоканал» у 2018–2022 рр.

Значення коефіцієнта абсолютної ліквідності комунального підприємства у 2018 р. дорівнювало 0,22, у 2019-2020 рр. має дуже низькі значення (0,09 та 0,05 відповідно). У 2021 р. його значення дорівнювало 0,23 і у 2022 р. впало до 0,03.

Два інші коефіцієнти (швидкої ліквідності та загального покриття) зростають. А саме, коефіцієнт швидкої ліквідності з 0,71 у 2018 р. зріс до 1,19 у 2022 р. Коефіцієнт загального покриття також щорічно зростає: з 0,84 у 2018 р. до 1,45 у 2022 р. Тобто в загальному перспективна платоспроможність підприємства зростає.

2.3. Оцінка ефективності фінансового механізму КП «Чернівціводоканал»

Ефективність фінансового механізму характеризується показниками фінансової результативності діяльності підприємства. В таблиці 2.11 зображено послідовність формування фінансових результатів комунального підприємства «Чернівціводоканал».

Чистий дохід від реалізації послуг КП «Чернівціводоканал» з 117030 тис. грн., що спостерігався у 2018 р., збільшився за п'ять років на 96,29% і у 2022 р. дорівнював 229719 тис. грн. У той же час, собівартість реалізованої продукції, послуг зросла з 153072 тис. грн., що дорівнювала у 2018 р., до 285050 тис. грн. у 2022 р. Тобто зросла на 131978 тис. грн., 86,22%.

Тарифи на послуги комунального підприємства затверджуються державними регулюючими органами, тому отриманий дохід не покриває собівартість продукції та послуг. КП «Чернівціводоканал» впродовж 2018-2022 рр. років отримує валовий збиток, який зріс на 53,52%. Так, у 2018 р. він дорівнював 36042 тис. грн., а у 2022 р. - 55331 тис. грн. Інші операційні доходи підприємства значно зросли, а саме на 59621 тис. грн. Щорічно зростають інші операційні доходи. Зокрема їх обсяг у 2018 р. дорівнював 1248 тис. грн., а у 2022 р. - 60869 тис. грн. Адміністративні витрати за п'ять років також зросли у комунального підприємства «Чернівціводоканал» на 84,66%, витрати на збут зросли на 70,96%, інші операційні витрати зросли на 25,98%.

Підприємство у 2018-2022 рр. мало інші фінансові доходи Також у 2022 р. підприємство мало фінансові витрати у сумі 1747 тис. грн.

Таблиця 2.11

Динаміка фінансових результатів КП «Чернівціводоканал» за 2018-2022 рр.

Показники	2018 р.	2019 р.	2020 р.	2021 р.	2022 р.	Відхилення 2022-2018 рр. (+,-)	
						тис. грн.	%
Чистий дохід від реалізації продукції	117030	126472	148342	173033	229719	112689	96,29
Собівартість реалізованої продукції	153072	179804	194450	233465	285050	131978	86,22
Валовий прибуток (збиток)	-36042	-53332	-46109	-60432	-55331	-19289	53,52
Інші операційні доходи	1248	588	56941	56623	60869	59621	4777,3
Адміністративні витрати	8202	9794	12341	13551	15146	6944	84,66
Витрати на збут	5655	7109	7994	10412	9668	4013	70,96
Інші операційні витрати	6644	8833	2018	9178	8370	1726	25,98
Збиток від операційної діяльності	-55295	-78480	-11521	-36950	27646	82941	-150
Інші фінансові доходи	201	868	323	0	0	-201	-100
Інші доходи	13564	126	127	113	477	-13087	-96,48
Фінансові витрати	0	0	0	8803	1747	1747	100
Інші витрати	0	21	0	11	1436	1436	100
Чистий фінансовий результат (збиток)	-41530	-77507	-11071	-45651	-30352	11178	-26,92

Результатом діяльності КП «Чернівціводоканал» є такий чистий фінансовий результат як збиток. У 2022 р. чистий збиток зменшився на 11176 тис. грн., тобто на 26,92%, порівняно з його розміром у 2018 р. (41530 тис. грн.) і становив 30352 тис. грн. Динаміка чистого збитку у 2018-2022 роках зображена на рис. 2.8.

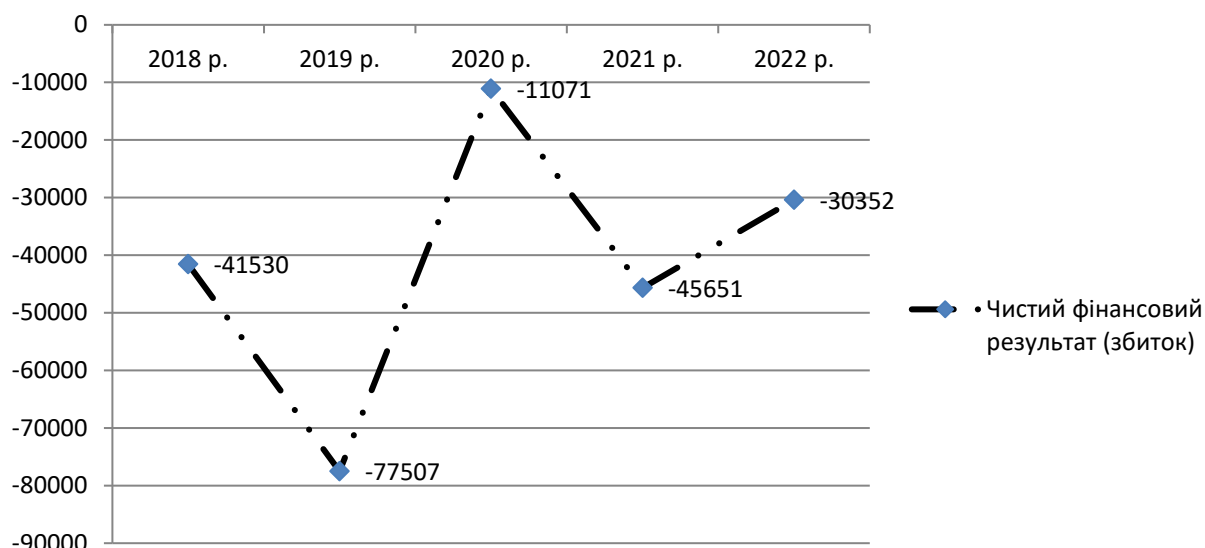

Рис. 2.8. Динаміка збитку КП «Чернівціводоканал» за 2018-2022рр.

Щороку діяльність підприємства є збитковою. Найбільший обсяг збитків КП «Чернівціводоканал» отримало у 2019 р. в розмірі 77507 тис. грн., найменший обсяг збитків - у 2020 р. у сумі 11071 тис. грн.

Оцінка ефективності фінансового механізму буде більш змістовною, якщо проаналізувати основні витрати підприємства, зокрема операційні. Їх величина зменшує фінансову результативність підприємства, табл. 2.12, рис. 2.9.

Таблиця 2.12

Аналіз операційних витрат КП «Чернівціводоканал» за 2018-2022 рр.

Показники	2018 р.	2019р.	2020 р.	2021 р.	2022 р.	Відхилення 2018-2022 рр. (+,-)	
						тис. грн.	%
Матеріальні витрати	91612	95505	99155	119114	174881	83269	90,89
Витрати на оплату праці	53168	71940	84007	95713	93209	40041	75,31
Відрахування на соціальні заходи	11496	15442	18226	20 802	20149	8653	75,27
Амортизація	11399	12801	13229	21684	21963	10564	92,67
Інші операційні витрати	5898	8833	2153	9178	8032	2134	36,18
Всього	173573	205521	216770	266491	318234	144661	83,34

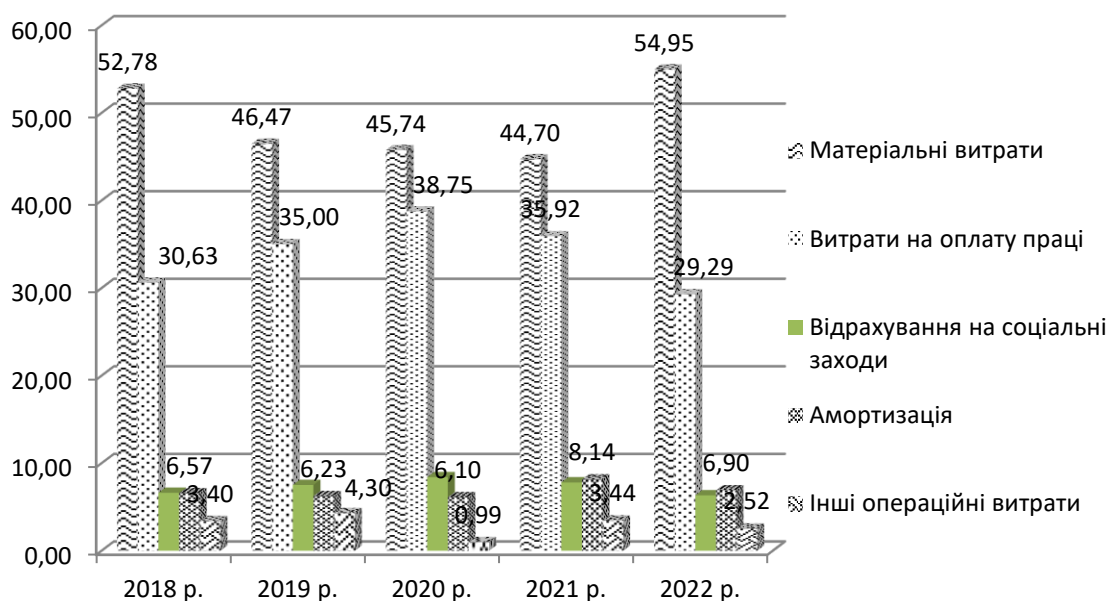

Рис. 2.9. Динаміка структури операційних витрат КП «Чернівціводоканал» за 2018-2022 рр.

Операційні витрати КП «Чернівціводоканал» зросли у 2022 р. порівняно з 2018 р. на 144661 тис грн. (83,34%). Найбільше зростання спостерігається у матеріальних витрат, вони зросли на 83269 тис. грн. (90,89%) інших операційних витрат, що зросли на 969,7%. Витрати на оплату праці зросли на 40041 тис. грн. (75,31%). Також зросли відрахування на соціальні заходи на 8653 тис. грн. (75,27%). Витрати на амортизацію зросли на 10564 тис. грн., 92,67%. Інші операційні витрати зросли на 2134 тис. грн. (36,18%). Питома вага матеріальних витрат у операційних витратах є найбільшою, зокрема 52,78% у 2018 р., 54,95% у 2022' р. Частка витрат на оплату праці становила 30,63% у 2018 р., 29,29% у 2022 році.

Для доповнення оцінки ефективності фінансового механізму проаналізуємо результати руху грошових надходжень та витрат КП «Чернівціводоканал», таблиця 2.13.

Результати аналізу грошових потоків розкривають причини покращення рівня платоспроможності підприємства у 2021 р., рік коли чистий рух грошових коштів був позитивним. У 2019-2020 рр. та у 2022 р. у КП «Чернівціводоканал» спостерігаються проблеми із формуванням чистого грошового потоку, він є негативним. Це пов'язано із тим, що витрачання

коштів в рамках операційної та інвестиційної діяльності перевищують надходження за цей же період від цих видів діяльності.

Таблиця 2.13

Результати руху грошових потоків КП «Чернівціводоканал» у 2018–2022 рр.

Показники	Рік, тис. грн.					Відхилення (+,-) 2018-2021рр.	
	2018	2019	2020	2021	2022	тис. грн.	%
Чистий рух грошових коштів від операційної діяльності	16 094	-82 251	-13225	-24242	-34802	-50896	-316,24
Чистий рух грошових коштів від інвестиційної діяльності	-9180	-7664	-10340	2164	-52339	-43159	470,14
Чистий рух грошових коштів від фінансової діяльності	0	79 283	21 155	32 921	74931	74931	100
Чистий рух грошових коштів за звітний період	6 914	-10 632	-2 410	10 843	-12210	-19124	-276,60
Залишок коштів на початок року	9292	16206	5574	3254	14097	4805	51,71
Залишок коштів на кінець року	16206	5574	3164	14097	1887	-14319	-88,36

Для повної характеристики ефективності фінансового механізму дослідимо рівень ділової активності підприємства (табл. 2.14).

У КП «Чернівціводоканал» ділова активність є низька. Коефіцієнт оборотності капіталу комунального підприємства у 2018-2019 рр. дорівнював 0,36 обороти, у 2020 р. у зріс до 0,67 оборотів, у 2021 р. зменшився до 0,49 обороти і у 2022 р. він був на рівні 0,46. Це означає, що у 2018-2019 р. тривалість обороту була на 1001,72 днів, у 2020 р. зменшилася до 545,36 днів, у 2021 році знову зросла до 742,84 днів, у 2022 р. – 790,68 днів. Якщо спостерігати оборотність оборотних активів, то коефіцієнт оборотності оборотних активів у 2018 р. був на рівні 2,13 обороти, у 2019 р. майже не змінився - 2,14, у 2020 р. дорівнював 2,36 обороти, у 2021 р. зменшився до 2,21 днів і у 2022 р. дорівнював 2,41 дні. Тривалість одного обороту оборотного

капіталу у 2018-2019 рр. становила біля 170 днів, у 2020 р. - 154,69 дня, у 2021 р. зменшилася до 165,35 днів, у 2022 р. зменшилася до 148,87 днів.

Таблиця 2.14

Динаміка показників ділової активності
КП «Чернівціводоканал» за 2018-2022 рр.

Найменування показників	2018 р.	2019 р.	2020 р.	2021 р.	2022 р.	Відхилення (+,-) 2022 до 2018 рр.
Коефіцієнт оборотності капіталу	0,36	0,36	0,67	0,49	0,46	0,1
Тривалість обороту капіталу, дні	1001,72	1001,72	545,36	742,84	790,68	-224,74
Коефіцієнт оборотності оборотних активів	2,13	2,14	2,36	2,21	2,45	0,32
Тривалість обороту оборотних активів, дні	171,49	170,41	154,69	165,35	148,87	-22,62
Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	3,71	3,23	3,05	2,97	3,25	-0,46
Тривалість обороту дебіторської заборгованості, дні	98,38	112,85	119,72	122,84	112,20	13,82
Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	1,75	2,29	3,03	3,47	4,39	2,64
Тривалість обороту кредиторської заборгованості, дні	208,92	159,25	120,28	105,27	83,12	-125,8

Тривалість погашення дебіторської заборгованості зростає з 98,38 днів до 112,2 днів. Тривалість погашення кредиторської заборгованості є великою, у 2018 р. – 208,92 дні, у 2022 р. - 81,12 дні, зменшилася на 125,8 днів, до 83,12 днів.

Фінансовий механізм підприємства є не досить ефективним, спостерігаються проблеми із фінансуванням, з окупністю вкладених коштів, фінансовим регулюванням його діяльності.

Висновки до розділу 2

Обсяг фінансових ресурсів КП «Чернівціводоканал» зріс, у 2022 р., аж до 524534 тис. грн. Його зміни обумовлені зростанням як власного капіталу, так і позикового капіталу. Обсяг власного капіталу за 5 років на 35491 тис. грн. (8,75%). Позиковий капітал комунального підприємства найбільше значення має у два останні роки, у 2022р. у розмірі 83257 тис. грн. В цілому за п'ять років спостерігається його зростання на рівні 45500 тис. грн. (5,78%).

В структурі джерел фінансування КП «Чернівціводоканал» у 2018-2022 рр. найбільшу частку складав власний капітал, 68-84%. У 2018 р. його питома вага дорівнювала 83,75%. Його частка хоч і зменшувалася, але залишається великою і в подальші роки і у 2022 р. становила 84,13%. Питома вага позикового капіталу у 2022 р. складала лише 15,87%. Тобто у КП «Чернівціводоканал» основним джерелом фінансового забезпечення діяльності є власний капітал.

Внаслідок того, що щороку власний капітал КП з'їдають непокриті збитки, підприємству необхідно формувати значний обсяг інших складових власного капіталу щоб забезпечити мінімальний рівень фінансової стійкості. Щороку відбувається поповнення статутного капіталу за рахунок бюджету громади м. Чернівці.

Найгірша ситуація із фінансовою стійкістю була у 2019-2020 рр., коли показники фінансової незалежності та фінансової стійкості підприємства мали найменші значення. У 2021-2022 рр. значення розрахованих показників засвідчують підвищення рівня фінансової стійкості КП «Чернівціводоканал».

Основною проблемою недофінансування діяльності КП «Чернівціводоканал» є невчасне отримання платежів за надані послуги та регулювання тарифів на них. Цим пояснюються значні залишки дебіторської заборгованості за товари і послуги. Питома вага їх у оборотних активах становить у 2018 р.- 54,47%, у 2019 р. - 64,52%, у 2020 р. - 70,58%, 2021 р. -

55,16 %, і у 2022 р. – 64,14%. Це основна складова оборотних активів комунального підприємства впродовж 2018-2022 рр..

Питома вага необоротних активів є на рівні 70-87%. Так у 2018 р. вона становила 87,17%, у 2020 р. була на рівні 70,11%, у 2022 р. спостерігається 80,85%. Динаміка питомої ваги оборотних активів КП «Чернівціводоканал» має обернену тенденцію: 12,83% у 2018 р. , 19,15% у 2022 р.

Чистий дохід від реалізації послуг КП «Чернівціводоканал» з 117030 тис. грн., що спостерігався у 2018 р., збільшився за п'ять років на 96,29% і у 2022 р. дорівнював 229719 тис. грн. У той же час, собівартість реалізованої продукції, послуг зросла з 153072 тис. грн., що дорівнювала у 2018 р., до 285050 тис. грн. у 2022 р. Тобто зросла на 131978 тис. грн., 86,22%.

Тарифи на послуги комунального підприємства затверджуються державними регулюючими органами, тому отриманий дохід не покриває собівартість продукції та послуг. КП «Чернівціводоканал» впродовж 2018-2022 рр. років отримує збиток.

Фінансовий механізм підприємства є не досить ефективним, спостерігаються проблеми із фінансуванням, з окупністю вкладених коштів, фінансовим регулюванням його діяльності.

РОЗДІЛ 3. НАПРЯМКИ УДОСКОНАЛЕННЯ ФІНАНСОВОГО МЕХАНІЗМУ КП «ЧЕРНІВЦІВОДОКАНАЛ»

3.1. Проблеми та перспективи підвищення ефективності фінансового механізму на підприємстві

В даний час фінансовий механізм КП «Чернівціводоканал» потребує вдосконалення, так як спостерігається значна нестача джерел фінансування для здійснення основної виробничої діяльності, так і для інвестиційної.

«Фінансовий механізм комунального підприємства включає систему фінансових методів (фінансове прогнозування, планування, фінансові показники, норми та нормативи, ліміти, резерви, систему розрахунків, кредитування, інвестування, оподаткування, страхування тощо) та фінансових важелів (дохід, прибуток, ставка податку, ціна, норма амортизації, ставка дисконту, процентна ставка тощо)» [46].

Розподільні та перерозподільні відносини суб'єкта економічної діяльності здійснюються з використанням різноманітних форм і методів формуючи його доходи та резерви ліквідності. «При цьому функціонування фінансового механізму ґрунтується на організаційно-правових положеннях та фінансовій інформації, які забезпечують практичне використання фінансів для досягнення визначених цілей і завдань» [40]. До складу фінансового механізму комунального підприємства входять такі основні елементи, як фінансові методи, фінансові важелі та фінансові інструменти, а також нормативно-правове; інформаційне та організаційне забезпечення.

Під час функціонування підприємства ефективність фінансового механізму можна визначити за:

- фінансовою результативністю діяльності підприємства щодо величини авансованого капіталу чи величини його споживання у процесі виробництва;
- здатністю суб'єкта господарської діяльності своєчасно і повністю погашати платіжні зобов'язання з будь-яких операцій;
- ступенем забезпеченості запасів та витрат власними коштами плановими позиковими джерелами їх фінансування, співвідношенням власного та позикового капіталу;
- спроможністю підприємства генерувати необхідний прибуток у процесі функціонування та загальною ефективністю використання вкладеного капіталу.

Таким чином, в силу специфіки фінансового механізму комунального підприємства, проблеми ефективного управління фінансовою діяльністю можна об'єднати у чотири напрямки відповідно до функціональних підсистем. Тобто можна виділити напрями: управління фінансовою стійкістю, управління ліквідністю та платоспроможністю, управління діловою активністю підприємства управління рентабельністю (прибутковістю). Кожен із цих напрямів можна охарактеризувати групою фінансових показників, що оцінюють стабільності функціонування підприємства так і його фінансовий стан, і визначають граничний рівень якості управління, недостатність якого й може призвести підприємство до проблем даного напрямку.

На основі механізму дії основних фінансових методів, важелів та інструментів формуються основні напрями вдосконалення фінансового механізму підприємства. Вони повинні базуватися на впровадженні сучасних форм і методів організації фінансової діяльності, оптимізації внутрішніх та зовнішніх фінансових відносин підприємства з приводу купівлі сировини, продажу готової продукції, сплати податків, обслуговування платежів, отримання кредитів, виплати дивідендів тощо. «В сучасних динамічних економічних умовах розвиток фінансової діяльності відбувається при залученні дешевих кредитних ресурсів та знаходженні інших джерел

фінансування, їх цільового використання та диверсифікації, впровадженні ефективної системи бюджетування, удосконаленні автоматизованої системи внутрішнього фінансового контролю за рухом коштів та виконанні платіжного календаря та фінансового плану, раціонального використання коштів тощо» [59, с. 129].

Водночас важливим для майбутнього є формування і стратегічних задач розвитку фінансового механізму підприємства. Вони мають базуватися на проведенні комплексної оцінки фінансового стану підприємства та враховувати загрози фінансовій стабільності підприємства, визначати фінансові ризики та способи їх нейтралізації. Під час формування фінансової стратегії необхідно обґрунтувати програми і шляхи із підвищення фінансової стійкості, удосконаленні методів і форм досягнення стратегічної мети, фінансової та амортизаційної політики, використання внутрішнього фінансового контролю та гнучкого ціноутворення відповідно до змін кон'єктури ринку. Необхідним є оцінка виконання фінансової стратегії розвитку підприємства та коректування до змін відповідно до змін зовнішнього середовища.

Можна зазначити, що основними завданнями підвищення ефективності фінансового механізму на підприємстві є такі:

- формування достатнього обсягу капіталу. Це завдання реалізується шляхом визначення загальної потреби фінансових ресурсів підприємства у майбутньому, збільшенні власних фінансових ресурсів за рахунок внутрішніх джерел, визначення доцільності залучення позикових фінансових ресурсів, управління кредитними ресурсами, оптимізації структури капіталу підприємства;
- ефективне використання авансованого капіталу у операційній та інвестиційній діяльності підприємства тощо;
- оптимізація грошового обороту шляхом впровадження ефективного управління грошовими потоками підприємства, синхронізація позитивного

та негативного грошового потоку, забезпечення необхідного рівня ліквідності його оборотних активів;

- забезпечення фінансової результативності підприємства за рахунок підвищення ефективності управління активами, досягнення ефекту фінансового важеля внаслідок залучення в оборот позикового капіталу, вибору найбільш ефективних напрямів діяльності підприємства;
- мінімізації рівня фінансового ризику у діяльності підприємства. Якщо є спланований заздалегідь рівень прибутковості підприємства, основним завданням тут є зниження фінансового ризику неотримання позитивного фінансового результату. Також важливим у процесі розвитку підприємства є забезпечення фінансової стійкості, ліквідності та платоспроможності, ділової активності, фінансової результативності й рентабельності підприємства на всіх етапах його функціонування; формування оптимальної структури капіталу й активів, ефективних пропорцій в структурі джерел фінансових ресурсів.

На сьогодні фінансовий механізм КП «Чернівціводоканал» є недосконалим, підприємство є збитковим та відчуває нестачу капіталу в процесі функціонування та виконання поставлених перед ним задач.

У зв'язку з цим першочерговим завданням для підприємства є зміцнення його фінансового стану і на цій основі – стабілізація фінансів міста. Без її втілення в життя інші завдання підприємства вирішити неможливо. Випуск якісної продукції з нижчою собівартістю пов'язаний з необхідністю перебудовувати виробничу, організаційну та кадрову структуру підприємства, пристосовувати її до всіх змін, що відбуваються.

Це звичайно стосується фінансового механізму підприємств. Є об'єктивна необхідність його вдосконалення та розробки основних етапів його вдосконалення. Перший етап процесу модернізації фінансового механізму полягає у його побудові на основі взаємозв'язку між організаційною структурою та фінансовими ресурсами. Він забезпечить прийняття об'єктивних рішень про розподіл фінансових ресурсів та зосередження їх на

конкретних напрямках діяльності підприємства. Для прийняття подібних рішень на підприємстві необхідне проведення економічного аналізу та встановлення залежності від прогнозованого попиту на вироблену продукцію. На другому етапі здійснюється фінансове планування, яке виступає організаційним початком всього процесу виконання відповідних рішень та інструкцій для подальшого розвитку підприємства. «Фінансовий план повинен виявити достатність фінансових ресурсів за всіма напрямками діяльності підприємства та збалансувати пропорції між ними, адже різні статті фінансового плану охоплюють та пов'язують між собою всі напрямки діяльності: виробництво, маркетинг, науково-технічний розвиток, управління персоналом» [14].

В сучасних умовах планування повинно забезпечувати виробничий процес задля випуску конкурентоспроможної продукції з оптимальним використанням усіх ресурсів, тобто гарантувати гнучкий розвиток підприємства у майбутньому. Якщо підприємство проводить ретельне системне планування, а не намагається реагувати на ситуацію, то перемога буде у першому випадку.

На наступному етапі приймається рішення ув'язування витрат з необхідним обсягом фінансових ресурсів та іншими видами ресурсів. В результаті цього етапу є розробка загального бізнес-плану.

Важливим етапом забезпечення ефективності фінансового механізму підприємства є оцінка ефективності фінансового управління. Така оцінка дає змогу виявити слабкі місця у функціонуванні єдиного фінансового механізму, обґрунтувати основні проблеми та у подальшому визначити перспективні напрямки удосконалення механізму. Оцінка фінансового управління підприємства має ґрунтуватися на аналізі показників його фінансової стійкості, майнового стану, ділової активності, рентабельності, ліквідності та платоспроможності тощо. Стійкий фінансовий стан підприємства – це основна умова його стабільного та ефективного функціонування. Для його забезпечення необхідно підтримувати постійну платоспроможність

підприємства, високу ліквідність його балансу, фінансову незалежність та високу фінансову результативність. Для діагностики фінансового стану необхідно вивчати численні показники, що характеризують з усіх боків діяльність підприємства (виробництво продукції, його потенціал, організацію, реалізацію, фінансові відносини та операції, рух грошових потоків тощо) для виявлення причин зміни фінансового стану. Впровадження багатостороннього комплексного аналізу фінансового стану підприємства є реальною передумовою управління окремими показниками, і відповідно й а поліпшення фінансового стану взагалі.

Отже, можна зазначити, що фінансовий механізм формує ефективні інструменти та ключові напрями розвитку та перспективного управління усією фінансовою діяльністю підприємства. Також, ефективне управління фінансовим станом і потенціалом підприємства дозволяє швидко приймати рішення з найменшим ризиком фінансових втрат та дозволяє своєчасно виявляти найменші відхилення показників від норми.

Механізм управління фінансовим потенціалом підприємства не обмежується реалізацією будь-якої однієї складової, а є координуючим – регулюючою системою забезпечення взаємозв'язку між діагностикою, ідентифікацією, коригуванням (регулюванням) та моніторингом показників, що формують типи фінансової стійкості підприємства та дозволяють підвищити ефективність управління потенціалом підприємства взагалі. Важливим напрямом є уточнення та апробація системи критеріїв функціонування фінансового механізму управління підприємством з урахуванням балансу інтересів учасників корпоративних відносин.

Відповідно до основ вдосконалення фінансового механізму підприємства можна визначити такі конкретні напрями вдосконалення його фінансової роботи:

- розробка та впровадження фінансової стратегії розвитку підприємства;
- систематична оцінка фінансової діяльності;
- оптимізація структури майна підприємства та джерел його формування;

- забезпечення ефективного управління оборотним капіталом із метою забезпечення стійкого фінансового стану;
- оптимізація складу і структури постійних і змінних витрат підприємства;
- здійснення факторного аналізу «витрати-дохід-прибуток»;
- застосування лізингових угод;
- більш широке використання комерційного кредиту і вексельного обігу.

Отже, з метою підвищення ефективності фінансового механізму підприємства необхідно здійснювати системне фінансове управління враховуючи особливості комунальної форми власності та виду діяльності підприємства. Це сприятиме формуванню найбільш ефективних інструментів для досягнення мети фінансової політики для забезпечення стійкої та результативної діяльності підприємства. Ефективний фінансовий механізм забезпечить відповідність фінансових, виробничих та організаційних можливостей підприємства для здійснення основної операційної діяльності, враховуючи фінансові можливості підприємства, комплексно оцінюючи фінансовий стан підприємства, характер внутрішніх та зовнішніх факторів.

В умовах нестабільності економіки функціонування фінансового механізму підприємства необхідно будувати на основі таких принципів:

1. Систематична діагностика фінансового стану підприємства та прогнозування ймовірності фінансової кризи. Для запобігання проблемних ситуацій та виникнення ризику неплатоспроможності підприємства важливо здійснювати систематичну діагностику його фінансового стану, а також стежити за тенденціями в економіці та політиці суспільства.

2. Оперативність реагування на проблеми та кризові явища. В умовах нестабільності економіки та кризових явищ у фінансово-економічній сфері першочергове значення має оперативне управління фінансами підприємства. Фінансисту необхідно швидко і обґрунтовано приймати рішення щодо скорочення витрат, замороження інвестиційних проектів, забезпечення погашення дебіторської заборгованості тощо;

3. Пошук та реалізація внутрішніх можливостей виходу підприємства із незадовільного фінансового стану. Кризові умови та фінансово-економічна нестабільність зумовлює необхідність використання переважно власних ресурсів для фінансового забезпечення діяльності підприємства. Залучення позикового капіталу може збільшити ризики втрати платоспроможності підприємства.

4. Забезпечення платоспроможності підприємства. Визначити оптимальний для підприємства обсяг грошових коштів можна з допомогою різноманітних методів.

3.2. Оптимізація фінансового забезпечення КП «Чернівціводоканал»

Головною причиною низької ефективності українського водопровідно-каналізаційного господарства є технологічна застарілість, обумовлена тривалою загальною для всієї національної економіки «інвестиційною паузою», зтяжний характер якої посилився для водоканалу через недосконале ціноутворення на послуги із централізованого водопостачання та водовідведення, що затримує розвиток співпраці між комунальним та приватним сектором.

Фінансово-економічні показники роботи КП «Чернівціводоканал» свідчать про збитковість наданих послуг. Варто зауважити, що фінансово-господарський стан підприємства залишається незадовільним в першу чергу через невідповідність тарифів на послуги економічно обґрунтованим витратам. Беззаперечний факт існування механізму перехресного субсидування під час формування та встановлення тарифів для населення та комерційних споживачів, складність й тривалість процедури затвердження тарифів зазвичай призводить до збитковості таких підприємств.

Виходячи із зазначеного вище, очевидно, що раціональні економічні перетворення у водопровідно-каналізаційного господарства неможливі без

розробки та впровадження нової ефективної системи ціноутворення як передумови впровадження державно-приватного партнерства. Використовуючи стимулюючу функцію тарифу можна досягти впровадження енерго- та ресурсозберігаючих технологій, зменшення собівартості наданих послуг, підвищення їх рівня рентабельності, а значить й підвищення рівня прибутковості підприємств. Діяльність комунального підприємства водопостачання та водовідведення на засадах інноваційно-інвестиційної моделі розвитку у рамках Концепції сталого розвитку потребує значних грошових коштів. Саме такі підприємства сьогодні, як ніколи, потребують негайних інновацій та інвестицій. На сьогодні державно-приватне партнерство є одним з дієвих засобів залучення коштів для реконструкції, модернізації та будівництва об'єктів, зокрема і у сфері житлово-комунального господарства.

Державно-приватне партнерство – це нова модель взаємодії бізнесу і влади, яка кардинально змінює напрацьовані «правила гри», так як дозволяє створювати проекти з цінністю одночасно для трьох сторін та відкриває нові можливості, як для бізнесу (додаткові джерела та природа прибутку, довгостроковість проекту) та для влади (пришвидшення розвитку територій, підтримка громади), так і для суспільства (новий рівень якості комунальних послуг та життя в цілому). Слід зазначити, що на підприємстві водопровідно-каналізаційного господарства під час формування тарифів за послуги традиційно використовується метод тарифоутворення, відомий як «витрати плюс». Вчені зауважують, що для нейтралізації негативного впливу витратного принципу на вартість послуг у комунальних підприємствах-монополістах Англії, Канади, Японії ще з початку 90-х років минулого сторіччя застосовувався метод, за яким норма прибутку встановлюється не від собівартості послуг, а від вартості активів підприємств. Суть цього підходу полягає в тому, що він стимулює підтримку мереж у належному технічному стані. В результаті у цих країнах суттєво знизилась аварійність – в 5-6 раз, а втрати води при їхньому транспортуванні до споживачів – 4-5 раз.

Враховуючи досвід розвинутих країн, перехід до тарифоутворення на послуги на засадах стимулюючого регулювання є найбільш оптимальним для підприємств водопостачання та водовідведення. В світовій практиці широко використовуються нові методи регулювання природних монополій, а саме йде мова про механізм, більш відомий як RAB – регулювання. Стимулююче регулювання виявилось досить ефективним: світові компанії знизили свої операційні витрати в декілька раз, що сприяло зниженню тарифів та зменшенню навантаження на споживачів. Відтоді провідні економісти вважають систему RAB – регулювання зразком тарифного регулювання у світі, в першу чергу для розподільчих електричних мереж, систем водопостачання і зв'язку. При RAB-методі основою для розрахунку тарифу доцільно використовувати інвестований капітал, що складається з первісної бази капіталу і нового інвестованого капіталу. При такому методі регулювання тарифів необхідно, щоб валовий дохід від надання послуг включав в себе три складові: поточні витрати, дохід на інвестований капітал та повернення інвестованого капіталу. Йдеться про те, що дохід від надання послуг повинен бути достатнім для того, щоб акціонери і інвестори могли повернути весь інвестований капітал в довгостроковому періоді.

В принципі водоканал потенційно готові до переходу на нову методіку довгострокового тарифоутворення, основною метою якої є залучення інвестицій у розширення і модернізацію комунальної інфраструктури і такий перехід вже потроху здійснюється з 2016 року (за рішенням НКРЕКП), оскільки це дозволить перейти до:

- встановлення й затвердження економічно обґрунтованих тарифів на послуги водопостачання й каналізації стоків для фізичних та юридичних осіб;
- відміни перехресного субсидування під час формування тарифів на послуги для фізичних та юридичних осіб та поступового вирівнювання співвідношення між тарифами для населення та для комерційних споживачів;
- запровадження обов'язкового включення інвестиційної складової під час встановлення тарифів на послуги.

На відміну від діючого методу формування тарифів «витрати плюс», встановлення тарифів на послуги із централізованого водопостачання та водовідведення на засадах стимулюючого регулювання передбачає, що основою для розрахунку тарифу є інвестований капітал, що складається з первісної бази капіталу і нового інвестованого капіталу. Первісна база капіталу – це вартість основних фондів підприємства до впровадження стимулюючого регулювання. Новий інвестований капітал – по суті інвестиційна програма, затверджена державним регулятором для інвестора. Метод «витрати плюс» передбачає формування прибутку під час встановлення тарифів шляхом застосування певної норми доходу (рентабельності) до повної собівартості послуг.

Встановлення тарифів на послуги із централізованого водопостачання та водовідведення на засадах стимулюючого регулювання передбачає визначення прибутку із розрахунку норми доходу на базу активів, введених до переходу до стимулюючого регулювання та норми доходу на базу активів, введених після переходу до стимулюючого регулювання. Передумови для впровадження й реалізації державно-приватного партнерства на КМ «Чернівціводоканал» полягають в наступному:

- підприємство сфери централізованого водопостачання й водовідведення є природними монополіями і має гарантовані ринки збуту наданих ними послуг, а також досить значні обсяги реалізації, що є суттєвою перевагою стосовно інших об'єктів інвестування;

- у підприємства є вагомий потенціал щодо зниження операційних витрат, пов'язаних із наданням послуг із водопостачання та відведення стоків за рахунок впровадження енергоощадних й ресурсозберігаючих технологій та скорочення непродуктивних втрат ресурсів. Незважаючи на цілий ряд невирішених проблем на шляху здійснення концесійної діяльності у сфері водно-каналізаційного господарства, концесія як інструмент активізації інноваційно-інвестиційного розвитку має ряд переваг для органів місцевого самоврядування, як для власників таких підприємств, а саме:

а) збереження контролю за водогосподарським об'єктом комунальної форми власності, що переданий у концесію;

б) збереження об'єкту концесії в державній чи комунальній власності на період терміну дії концесійного договору;

в) суттєвий вплив Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства на формування загальної стратегії розвитку об'єкта концесії, на формування й встановлення тарифів;

г) можливість розвитку об'єкта концесії в цілому без залучення бюджетних коштів;

г) вибір інвестора, який пропонує найкращі умови для підприємства водопровідно-каналізаційного господарства на конкурсній основі; д) залучення до управління суб'єктами – природними монополістами «ефективного» керівника (приватного топ-менеджера, який працює в першу чергу на кінцевий результат і за винагороду та буде набагато ефективніше управляти підприємством, ніж державний управлінець, який працює за незначні бюджетні зарплати);

е) отримання надходжень у вигляді концесійних платежів;

є) можливість вкладення вивільнених грошових коштів за рахунок передачі об'єкта комунальної форми власності в інші нагальні екологічні та соціально значимі проекти;

ж) забезпечення ефективного комплексного використання комунального майна підприємств водопостачання й водовідведення.

Але не слід ідеалізувати концесіонера, він – не благодійник, а бізнесмен, який прийшов на ринок послуг заробляти гроші. І здійснювати інвестиції у водогосподарські мережі він буде в першу чергу для того, щоб тримати систему водопостачання та водовідведення в працюючому стані і отримувати з неї якомога більше прибутків. Вклавши певні кошти у зношені мережі та устаткування на початку дії концесійного договору, інвестор робить це виключно для себе. За своєю пріоритетністю заходи, направлені на прискорення інноваційно-інвестиційного розвитку підприємств водно-

каналізаційного господарства, умовно можуть бути розділені наступним чином:

– невідкладні, тобто такі, від виконання яких залежить функціонування системи водопостачання або водовідведення в цілому; – першочергові, які значним чином впливають на економічний стан підприємства та які вирішують питання економії витрат з метою оптимізації прибутків;

– заходи на перспективу, направлені на поступове підвищення якості послуг, які надаються споживачам, зменшення рівня негативного впливу на оточуюче природне середовище, тобто заходи, що знаходяться в площині екології і соціальної сфери.

Очевидно, що інвестор-концесіонер буде приділяти найбільшу увагу впровадженню невідкладних та першочергових заходів. Адже концесія не є благодійним проектом, а мета бізнесу - прибуток. Тому необхідні додаткові важелі, які спонукатимуть приватного інвестора – концесіонера вкладати кошти у соціально-екологічні заходи, що дозволить запобігти виникненню надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру, забезпечить захист життя і здоров'я населення від негативного впливу, зумовленого забрудненням навколишнього природного середовища.

Удосконалити фінансування КП «Чернівціводоканал» можливо декількома способами. Насамперед необхідно змінити процес надання бюджетної підтримки, так як зовсім відмовитися від дотацій з місцевого бюджету не можливо, враховуючи ту економічну ситуацію, яка склалася на підприємстві. В той же час необхідно, щоб бюджетна підтримка була чітко визначена в часі, мала програмний та цільовий характер, стимулювала залучення інвестицій. Важливим також є стимулювання зацікавленості підприємств у самофінансуванні, залученні додаткових фінансових ресурсів шляхом співпраці з інвесторами.

КП «Чернівціводоканал» необхідно провести переобладнання підприємства, що сприятиме підвищенню ефективності його роботи і відповідно збільшенню фінансових надходжень необхідних для його

діяльності та розвитку. Це можна досягти, використовуючи такі інструменти як інвестування підприємства за допомогою лізингу або ж за рахунок передачі комунального підприємства в концесію. Концесія – це сучасний інструмент залучення інвестицій, за допомогою якого можна вирішити багато соціальних проблем міста. Вона змінює схему фінансування розвитку соціальної інфраструктури і модернізації основних засобів комунальних об'єктів міста. Запровадження відповідного механізму для розв'язання проблеми недостатнього фінансування комунального підприємства зменшить соціально-економічне напруження внаслідок постійного зростання тарифів при одночасному зниженні якості й надійності надання послуг. Важливо запровадити таку фінансову політику, яка б заохочувала залучення фінансових ресурсів з усіх доступних джерел; гарантувала захист фінансових інтересів підприємств та місцевих громад; а також підтримувала процедуру співпраці учасників при визначенні стратегічних соціально-екологічних і фінансових цілей розвитку комунального господарства у сфері водопостачання та водовідведення.

Висновки до розділу 3

В даний час фінансовий механізм КП «Чернівціводоканал» потребує вдосконалення, так як спостерігається значна нестача джерел фінансування для здійснення основної виробничої діяльності, так і для інвестиційної.

Під час функціонування підприємства ефективність фінансового механізму можна визначити за:

- фінансовою результативністю діяльності підприємства щодо величини авансованого капіталу чи величини його споживання у процесі виробництва;
- здатністю суб'єкта господарської діяльності своєчасно і повністю погашати платіжні зобов'язання з будь-яких операцій;

- ступенем забезпеченості запасів та витрат власними коштами плановими позиковими джерелами їх фінансування, співвідношенням власного та позикового капіталу;
- спроможністю підприємства генерувати необхідний прибуток у процесі функціонування та загальною ефективністю використання вкладеного капіталу.

Таким чином, в силу специфіки фінансового механізму комунального підприємства, проблеми ефективного управління фінансовою діяльністю можна об'єднати у чотири напрямки відповідно до функціональних підсистем. Тобто можна виділити напрями: управління фінансовою стійкістю, управління ліквідністю та платоспроможністю, управління діловою активністю підприємства управління рентабельністю (прибутковістю). Кожен із цих напрямів можна охарактеризувати групою фінансових показників, що оцінюють стабільності функціонування підприємства так і його фінансовий стан, і визначають граничний рівень якості управління, недостатність якого й може призвести підприємство до проблем даного напрямку.

На основі механізму дії основних фінансових методів, важелів та інструментів формуються основні напрями вдосконалення фінансового механізму підприємства. Вони повинні базуватися на впровадженні сучасних форм і методів організації фінансової діяльності, оптимізації внутрішніх та зовнішніх фінансових відносин підприємства з приводу купівлі сировини, продажу готової продукції, сплати податків, обслуговування платежів, отримання кредитів, виплати дивідендів тощо.

Водночас важливим для майбутнього є формування і стратегічних задач розвитку фінансового механізму підприємства. Вони мають базуватися на проведенні комплексної оцінки фінансового стану підприємства та враховувати загрози фінансовій стабільності підприємства, визначати фінансові ризики та способи їх нейтралізації. Під час формування фінансової стратегії необхідно обґрунтувати програми і шляхи із підвищення фінансової стійкості, удосконаленні методів і форм досягнення стратегічної мети,

фінансової та амортизаційної політики, використання внутрішнього фінансового контролю та гнучкого ціноутворення відповідно до змін кон'єктури ринку. Необхідним є оцінка виконання фінансової стратегії розвитку підприємства та коректування до змін відповідно до змін зовнішнього середовища.

Фінансово-економічні показники роботи КП «Чернівціводоканал» свідчать про збитковість наданих послуг. Варто зауважити, що фінансово-господарський стан підприємства залишається незадовільним в першу чергу через невідповідність тарифів на послуги економічно обґрунтованим витратам. Беззаперечний факт існування механізму перехресного субсидування під час формування та встановлення тарифів для населення та комерційних споживачів, складність й тривалість процедури затвердження тарифів зазвичай призводить до збитковості таких підприємств.

Удосконалити фінансування КП «Чернівціводоканал» можливо декількома способами. Насамперед необхідно змінити процес надання бюджетної підтримки, так як зовсім відмовитися від дотацій з місцевого бюджету не можливо, враховуючи ту економічну ситуацію, яка склалася на підприємстві. В той же час необхідно, щоб бюджетна підтримка була чітко визначена в часі, мала програмний та цільовий характер, стимулювала залучення інвестицій. Важливим також є стимулювання зацікавленості підприємств у самофінансуванні, залученні додаткових фінансових ресурсів шляхом співпраці з інвесторами.

ВИСНОВКИ

Соціально-економічного розвитку сучасного суспільства сприяє грамотно розроблена фінансова політика, що впроваджується через повною мірою сформований та ефективно працюючий фінансовий механізм.

Фінансовий механізм підприємства будується згідно вимог об'єктивних економічних законів. Його основні аспекти визначаються державою для вирішення тих завдань, які стоять перед фінансовою системою на тому або іншому етапі розвитку. Фінансовий механізм становить систему визначених державою форм та методів організації фінансових відносин на різних рівнях. Фінансовий механізм відіграє одну із найважливіших ролей у діяльності підприємств. В сучасних динамічних умовах ринкових відносин його значення зростає та якісно змінюється. З пасивного розподільчого механізму новоствореної доданої вартості він перетворився в основний регулятор господарсько-фінансової діяльності.

Фінансовий механізм підприємства - це система управління фінансами, сукупність форм і методів, за допомогою яких воно забезпечує себе необхідними фінансовими ресурсами, досягає оптимального рівня стабільності і ліквідності, забезпечує рентабельну діяльність і отримання максимального прибутку.

В той же час, фінансовий механізм є системою основних елементів, що регулюють процес розробки та реалізації управлінських фінансових рішень, тобто система управління фінансами підприємства. Його фінансовий механізм повинен сприяти найбільш повній ефективній реалізації фінансами своїх функцій, їх взаємодії. Тобто, якщо фінанси - об'єктивна економічна категорія, що відображає об'єктивно існуючі грошові відносини з приводу формування і розподілу грошових фондів, то фінансовий механізм є системою управління фінансами.

Огляд теоретичних аспектів фінансового механізму показав, що у більшості підходів щодо кількості елементів, виділяють п'ять складових,

пов'язаних між собою, а саме такі основні елементи фінансового механізму, як фінансові методи; форми фінансових ресурсів, види фінансових відносин; безпосередньо забезпечення - правове, нормативне та інформаційне та процес управління фінансовим механізмом підприємства

Чернівціводоканал - комунальне підприємство, засновником якого є територіальна громада м. Чернівці. Фінансове забезпечення підприємства здійснюється як власними так і позиковими джерелами. Обсяг капіталу КП «Чернівціводоканал» щорічно зростає. У його структурі найбільшу частку складає власний капітал, 68-84%. Аналіз динаміки складу власного капіталу за 2018-2022 рр. в розрізі наявних джерел показав, що зареєстрований (статутний) капітал підприємства щороку збільшується. Поповнення статутного капіталу відбувається за рахунок бюджету громади м. Чернівці. Це відбувається внаслідок того, що щороку комунальне підприємство отримує значний обсяг збитків, що в свою чергу, зменшує власний капітал та створює ризик неможливості наданням в повному обсязі послуг з водокористування та водовідведення численним споживачам м. Чернівці.

Щодо такого джерела поповнення власного капіталу, як капітал у дооцінках, то дооцінку здійснювали у 2021 та 2022 рр. У 2021 р. КП «Чернівціводоканал» здійснив переоцінку своїх активів з метою приведення їх вартості до ринкової.

Аналіз динаміки джерел позикового капіталу засвідчив, що у 2021-2022 рр. підприємство має довгостроковий кредит у сумі 9016 тис. грн. У складі позикових джерел фінансового забезпечення є також цільове фінансування, величина якого за досліджуваний період зменшилася на 260 тис. грн. Також у водоканалу є зобов'язання по короткостроковому кредиту, сума за якими не змінюється у 2018-2020 рр. і становить 200 тис. грн. У 2021-2022 рр. підприємство не брало короткострокових кредитів. Основна частина зобов'язань припадає на кредиторську заборгованість за товари, роботи і послуги. Поточні зобов'язання за розрахунками з бюджетом мають значну

тенденцію до росту (362,36%), зі страхування зросли на 78,84%, з оплати праці мають незначну тенденцію до росту, зросли на 6,37%.

Отже основними факторами збільшення позикового капіталу є отримання довгострокового кредиту, зростання поточних зобов'язань перед бюджетом та зростання доходів майбутніх періодів. В той же час спостерігається зменшення величини поточної кредиторської заборгованості за товари, послуги, насамперед розрахунки за спожиту електроенергію.

Оцінку фінансового забезпечення КП «Чернівціводоканал» доцільно доповнити аналізом його фінансової стійкості. У 2018-2019 рр. у КП «Чернівціводоканал» від'ємне значення власного оборотного капіталу. У ці роки також не вистачало інших планових джерел фінансового забезпечення запасів, тобто кредитів, тому фінансовий стан був кризовий.

У 2020-2022 рр. власний оборотний капітал мав позитивне значення. Але його розміру все одно не вистачало для повного фінансового забезпечення запасів, тому підприємство залучало довгострокові та короткострокові кредитні ресурси. Тип фінансової стійкості у 2020 р. був нормальним. У 2021 р. значно зріс обсяг власного капіталу, в свою чергу і збільшився власний оборотний капітал, тому фінансова стійкість у 2021 та 2022 рр. стала абсолютною. Отже найгірша ситуація із фінансовою стійкістю була у 2019-2020 рр., коли відносні показники фінансової незалежності та фінансової стійкості підприємства мали найменші значення. У 2021-2022 рр. значення розрахованих показників засвідчують підвищення рівня фінансової стійкості КП «Чернівціводоканал».

Для забезпечення своєї основної операційної діяльності з водопостачання та водовідведення КП потребує значного обсягу необоротних активів. Їх обсяг щороку збільшується. У 2022 р. вартість необоротних активів зросла на 1776 тис. грн. (0,42%). Обсяг оборотних активів КП «Чернівціводоканал» є значно менше ніж необоротних, їх вартість також щороку зростає, якщо порівняти 2022 р. із 2018 р., то зростання відбулося на суму 38265 тис. грн. (61,54 %).

Питома вага необоротних активів є на рівні 70-87%. Основні засоби КП займають найбільшу питому вагу у необоротних активах. За п'ять досліджуваних років її зростання зафіксоване на рівні 192,36%. Спостерігається значне їх зростання у 2021-2022 роках. Основні засоби зношені на 58%.

Фінансовий механізм підприємства направлений також на організацію руху оборотного капіталу підприємства. Неможливо забезпечити безперервність операційної діяльності без необхідного обсягу оборотних активів. Основною проблемою недофінансування діяльності КП «Чернівціводоканал» є невчасне отримання платежів за надані послуги та регулювання тарифів на них. Цим пояснюються значні залишки дебіторської заборгованості за товари і послуги. Питома вага їх у оборотних активах становить у 2018 р.- 54,47%, у 2022 р. – 64,14%. Це основна складова оборотних активів комунального підприємства впродовж 2018-2022 рр..

Фінансовий механізм також впливає на стан ліквідності та платоспроможності підприємства. Значення коефіцієнта абсолютної ліквідності комунального підприємства у 2018 р. дорівнювало 0,22, у 2019-2020 рр. має дуже низькі значення (0,09 та 0,05 відповідно). У 2021 р. його значення дорівнювало 0,23 і у 2022 р. впало до 0,03. Два інші коефіцієнти (швидкої ліквідності та загального покриття) зростають. А саме, коефіцієнт швидкої ліквідності з 0,71 у 2018 р. зріс до 1,19 у 2022 р. Коефіцієнт загального покриття також щорічно зростає: з 0,84 у 2018 р. до 1,45 у 2022 р. Тобто в загальному перспективна платоспроможність підприємства зростає.

Ефективність фінансового механізму характеризується показниками фінансової результативності діяльності підприємства. Чистий дохід від реалізації послуг КП «Чернівціводоканал» збільшився за п'ять років на 96,29% і у 2022 р. дорівнював 229719 тис. грн. У той же час, собівартість реалізованої продукції, послуг зросла на 86,22%. Тарифи на послуги комунального підприємства затверджуються державними регулюючими органами, тому отриманий дохід не покриває собівартість продукції та послуг.

КП «Чернівціводоканал» впродовж 2018-2022 рр. років отримує валовий збиток, який зріс на 53,52%.

Результатом діяльності КП «Чернівціводоканал» є такий чистий фінансовий результат як збиток. У 2022 р. збиток зменшився на 26,92%, порівняно з його розміром у 2018 р. Найбільший обсяг збитків КП «Чернівціводоканал» отримало у 2019 р., найменший у 2020 р.

В даний час фінансовий механізм КП «Чернівціводоканал» потребує вдосконалення, так як спостерігається значна нестача джерел фінансування для здійснення основної виробничої діяльності, так і для інвестиційної.

В силу специфіки фінансового механізму комунального підприємства, проблеми ефективного управління фінансовою діяльністю можна об'єднати у чотири напрямки відповідно до функціональних підсистем. Тобто можна виділити напрями: управління фінансовою стійкістю, управління ліквідністю та платоспроможністю, управління діловою активністю підприємства управління рентабельністю (прибутковістю). Кожен із цих напрямів можна охарактеризувати групою фінансових показників, що оцінюють стабільності функціонування підприємства так і його фінансовий стан, і визначають граничний рівень якості управління.

На основі механізму дії основних фінансових методів, важелів та інструментів необхідно сформувані основні напрями вдосконалення фінансового механізму підприємства. Вони повинні базуватися на впровадженні сучасних форм і методів організації фінансової діяльності, оптимізації внутрішніх та зовнішніх фінансових відносин підприємства з приводу купівлі сировини, продажу готової продукції, сплати податків, обслуговування платежів, отримання кредитів, виплати дивідендів тощо.

Можна зазначити, що основними завданнями підвищення ефективності фінансового механізму на підприємстві є такі:

– формування достатнього обсягу капіталу. Це завдання реалізується шляхом визначення загальної потреби фінансових ресурсів підприємства у майбутньому, збільшенні власних фінансових ресурсів за рахунок внутрішніх

джерел, визначення доцільності залучення позикових фінансових ресурсів, управління кредитними ресурсами, оптимізації структури капіталу підприємства;

- ефективне використання авансованого капіталу у операційній та інвестиційній діяльності підприємства тощо;

- оптимізація грошового обороту шляхом впровадження ефективного управління грошовими потоками підприємства, синхронізація позитивного та негативного грошового потоку, забезпечення необхідного рівня ліквідності його оборотних активів;

- забезпечення фінансової результативності підприємства за рахунок підвищення ефективності управління активами, досягнення ефекту фінансового важеля внаслідок залучення в оборот позикового капіталу, вибору найбільш ефективних напрямів діяльності підприємства;

- мінімізації рівня фінансового ризику у діяльності підприємства. Основним завданням тут є зниження фінансового ризику неотримання позитивного фінансового результату. Також важливим є забезпечення фінансової стійкості, ліквідності та платоспроможності, ділової активності, фінансової результативності й рентабельності підприємства на всіх етапах його функціонування; формування оптимальної структури капіталу й активів.

Удосконалити фінансування КП «Чернівціводоканал» можливо декількома способами. Насамперед необхідно змінити процес надання бюджетної підтримки, так як зовсім відмовитися від дотацій з місцевого бюджету не можливо, враховуючи ту економічну ситуацію, яка склалася на підприємстві. В той же час необхідно, щоб бюджетна підтримка була чітко визначена в часі, мала програмний та цільовий характер, стимулювала залучення інвестицій. Важливим також є стимулювання зацікавленості підприємств у самофінансуванні, залученні додаткових фінансових ресурсів шляхом співпраці з інвесторами.

Список використаних джерел

1. Азаренкова Г. М. Журавель Т. М., Михайленко Р. М. Фінанси підприємств: навч. посіб. К. : Знання-Прес, 2009. 299 с.
2. Аранчій В. І. Фінанси підприємств: навч. посіб. К. : Професіонал, 2004. 304 с.
3. Артус М. М. Фінансовий механізм в умовах ринкової економіки. Фінанси України. 2005. № 5. С. 54-59.
4. Базарна О.В. Адміністрування державних цільових програм в житлово-комунальній галузі країни. Інвестиції: практика та досвід. № 8. 2011. URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/8_2011/27.pdf (Дата звернення: 25.05.2021 р.).
5. Бівер В. Н. Фінансові показники як провісники невдачі, емпіричні дослідження у фінансовій звітності: Окремі дослідження Додаток до журналу обліку досліджень. 1996. №4. С. 71–127
6. Бердар М. М. Фінанси підприємств: навч. посіб. К. : ЦУЛ, 2010. 352 с.
7. Бізонич Д. В. Фінансові ресурси підприємств житлово-комунального господарства в умовах децентралізації сучасної України. Інвестиції: практика та досвід. 2021. № 11. С. 90–97.
8. Білик М. Д., Павловська О. В., Притуляк Н. М., Невмержицька Н. Ю. Фінансовий аналіз: навч. посібник, 2-ге вид. К.: КНЕУ, 2014. 592 с.
9. Білик М. Д., Белялов Т. Е. Фінансове планування на підприємстві : навчальний посібник. Київ : ПанТот, 2015. 435 с.
10. Білоусова О. С. Фінансове планування підприємств в управлінні процесами збалансування фінансів реального сектора. Маркетинг і менеджмент інновацій. 2011. № 3. С. 45–53.
11. Бланк И. А. Финансовая стратегия предприятия. Киев : Ника-Центр, 2004. 720 с.
12. Богомолова Н. І. Фінансові важелі в системі формування показників діяльності підприємства *Збірник наукових праць Державного економіко-*

- технологічного університету транспорту*. Сер.: Економіка і управління. 2014. №27. С. 277 – 281
13. Габор С.С., Габор В, С. Ефективність як економічна категорія. Інноваційна економіка. 2012. № 7. С. 14–17.
14. Гавкалова Н.Л. Особливості механізму фінансового управління функціонуванням підприємств *Державне будівництво*. 2012. №. 2 URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/DeBu_2012_2_31.
15. Гой І. В., Смелянська Т.П. Підприємництво: навч. посіб. К.: «Центр учбової літератури». 2013. 368 с.
16. Гонта О., Кальченко О. Фінансове планування на підприємствах реального сектору економіки. Проблеми і перспективи економіки і управління. 2017. № 4 (12). С. 128–133
17. Господарський кодекс України № 436-IV від 16.08.2020 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text>.
18. Глухова В. І., Гомулко Н. В. Комунальний кредит як джерело фінансового забезпечення розвитку територіальних громад. *Modern Economics*. 2020. № 21. С. 19-25. URL: [https://doi.org/10.31521/modecon.V14\(2020\)-06](https://doi.org/10.31521/modecon.V14(2020)-06).
19. Гривківська С. М. Фінансовий механізм: теорія, методологія, практика *Економіка. Менеджмент. Бізнес*. 2016. №1. С. 94 – 100.
20. Димченко О. Житлово-комунальне господарство в реформаційному процесі : монографія; Харк. нац. акад. міськ. госп-ва. Х., 2009. 356 с.
21. Дехтяр Н. А. Люта О. В., Пігуль Н. Г. Фінансовий механізм діяльності суб'єктів господарювання: монографія/ Суми Університетська книга. 2011. – 182 с.
22. Дідик Л. М. Фінансовий механізм управління діяльністю сучасного підприємства *The Economic Messenger of the NMU*. 2011. № 2. С. 92-100.
23. Єлецьких С. Я. Дослідження сутності та складових фінансового механізму стійкого розвитку промислового підприємства *Економіка промисловості*. – 2013. №3 (63). С. 105 –112.

24. Загірняк Д. М., Глухова В. І., Кравченко Х. В. Діяльність комунальних підприємств і їх фінансове забезпечення в умовах децентралізації. *Ефективна економіка*, №1, 2021. URL: http://www.economy.nauka.com.ua/pdf/1_2021/14.pdf
25. Загородній А. Г. Фінансово-економічний словник К. : Знання, 2007. 1072 с.
26. Зятковський І. В. Зятковська Л. І., Романів М. В. Фінансова діяльність суб'єктів господарювання: навч. посіб. Чернівці : Золоті литаври, 2007. 274 с.
27. Зятковський І. В. Теоретичні засади фінансів підприємств. *Фінанси України*. 2000. № 4. С. 17-26.
28. Жукова О.А., Михайлюк В.В. Теоретичні аспекти фінансового забезпечення підприємств комунального господарства. *Подільський науковий вісник*. № 2 (14). Вінниця. 2020. С. 10—14.
29. Жулин О. В., Зеленюк-Джунь Л. В. Управління фінансовими ресурсами комунальних підприємств і перспективи їх розвитку. *Бізнес-інформ*, № 7, 2020. URL: http://www.business-inform.net/export_pdf/business-inform2020-7_0-pages-174_180.pdf.
30. Касич А.О., Хіміч І. Г. Методичні підходи до оцінки ефективності діяльності підприємства *Бізнес Інформ*. 2012. № 12. С. 176–179.
31. Кірсанова Т. О., Дьяченко Н. А. Проблеми та перспективи фінансового планування на підприємстві. *Вісник СумДУ. Серія «Економіка»*. 2011. №4. С. 48 – 57.
32. Килимник І. І. Практичні проблеми в галузі житлово-комунального господарства та шляхи їх вирішення. *Open Journal System*, № 1 (2015), С. 48-50.
33. Кириленко О. П., Перевознюк В. В. Фінансове забезпечення підприємств в умовах водопостачання та водовідведення в мовах бюджетної децентралізації *Фінанси України*, № 3. 2015. С.88-100.
34. Конспект лекцій з дисципліни «Фінансовий аналіз» для здобувачів вищої

- освіти першого (бакалаврського) за спеціальністю 072 Фінанси, банківська справа та страхування/ укладач: Ткаченко І.П. Кам'янське, ДДТУ, 2019 р. 223 с.
- 35.Костирко Р.О. Фінансовий аналіз: навч. посібник. Х.: Фактор, 2015. 784с.
- 36.Коцюмба О.Ю. Можливості застосування концесійних схем інвестування житлово-комунального господарства. Вісник Хмельницького національного університету. 2015. № 4. Т. 1. С. 69—74.
- 37.Кравчук О. М., Лещук О. М. Фінансова діяльність суб'єктів підприємництва: навч. посіб. К.: Центр учбової літератури, 2010. –504 с.
- 38.Крамаренко Г. А. Финансовый анализ и планирование. Днепропетровск : изд-во ДАУБП, 2001. С. 8-12.
- 39.Куценко А.В. Організаційно-економічний механізм управління ефективністю діяльності підприємств споживчої кооперації України: монографія. Полтава: РВВ ПУСКУ, 2008 215 с.
- 40.Лаврик В.В. Фінансове забезпечення житлово-комунального господарства територіальних громад в умовах децентралізації: дис. канд. екон. наук: 08.00.08. Сумський державний університет. Суми. 2021. 247 с.
- 41.Лаврик В.В. Фінансове забезпечення житлово-комунального господарства територіальних громад в умовах децентралізації: автореф. дис. канд. екон. наук: 08.00.08. Сумський державний університет. Суми. 2021. 25 с.
- 42.Лучко М.Р., Жукевич С.М., Фаріон А.І. Фінансовий аналіз: навч. посіб. Тернопіль: ТНЕУ, 2016. 304с.
- 43.Марусяк Н. Л. Фінансовий механізм підприємства та напрями його удосконалення в сучасному економічному середовищі. Економіка та держава. 2021. No 12. С. 94–97.
- 44.Малік Л. В., Павлова К. І. Проблеми фінансового планування та бюджетування. Наукові конференції. URL: <http://intkonf.org/malik-lv-pavlova-ki-problemi-finansovogo-planuvannya-ta-byudzhetuвання/>
- 45.Мартюшева Л. С., Меренкова Л. О. Фінансова діяльність суб'єктів підприємництва: навч. посіб. Х. : ХНЕУ, 2008. 218 с.

- 46.Мацьків В. В. Фінансовий механізм забезпечення розвитку підприємств Інноваційна економіка. 2013. –№11. С. 194 – 199.
- 47.Методика аналізу фінансово-господарської діяльності державного сектору економіки, затверджена наказом Міністерством фінансів України 14.02.2006 № 170. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0332-06#Text>
- 48.Методичні рекомендації щодо заповнення форм фінансової звітності, затверджені Наказом Мінфіну України від 28.03.2013 р. №433. URL: http://195.78.68.18/minfin/control/uk/publish/article?art_id=382859&cat_id=293536
- 49.Мовчан Д. Деякі аспекти державного управління у сфері житлово-комунального господарства в зарубіжних країнах. Інноваційний ресурс соціально-економічного розвитку України: зб. доп. 84-ї наук. конф. студ. КНЕУ, 24 квітня — 23 травня 2017 р. Київ: КНЕУ, 2017. С. 551—553.
- 50.Опарін В. М. Фінанси (загальна теорія): навч. посібник. 2-ге вид., доп. і перероб. К.: КНЕУ, 2001. 240 с.
- 51.Степаненко-Липовик Б.В. Модельна оцінка впливу елементів фінансового механізму зеленого бізнесу на основні макроіндикатори // Ефективна економіка. 2012. №3. URL:<http://www.economy.nauka.com.ua>
52. Тарасова О.В. Фінансовий механізм стійкого розвитку підприємства *Економіка харчової промисловості*. 2016. Том 8. Випуск 2. С. 59 – 63.
- 53.Нагорна О.В. Система фінансового забезпечення підприємств житлово-комунального господарства. Глобальні та національні проблеми економіки. URL: <http://global-national.in.ua/archive/9-2016/136.pdf> (Дата звернення: 21.05.2021 р.).
- 54.Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1"Загальні вимоги до фінансової звітності", затверджене Наказом Міністерства фінансів України від 07.02.2013 р. № 73
- 55.Селівестрова Л., Скрипник О. Фінансовий аналіз. навч. посіб. К.:Центр навчальної літератури, 2019 р. 274 с.

56. Філімоненков О. С. Фінанси підприємств: навч. посібник. К.: Кондор. 2005. 400 с.
57. Філіна Г. І. Фінансова діяльність суб'єктів господарювання: навч. посіб. К.: ЦУЛ, 2009. 320 с.
58. Фінанси підприємств: навч. посібник / за ред. Г. Я. Аніловської, І. Б. Висоцької. Львів: ЛьвДУВС, 2018. 440 с.
59. Фінанси підприємств: Підручник / А. М. Поддєрьогін, М. Д. Білик, Л. Д. Буряк та ін., Кер. кол. авт. і наук. ред. проф. А. М. Поддєрьогін. 6-те вид., перероб. та допов. К.: КНЕУ. 2006. 552 с.
60. Фінансова діяльність суб'єктів господарювання: навч.-метод. посіб. для самост. вивч. дисц. / за заг. ред. О. О. Терещенка. К. : КНЕУ, 2006. 312 с.
61. Фінансовий аналіз: навч. посіб./ укл.: Н. Л. Марусяк. Чернівці: Чернівець. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2020. 172 с.
62. Фінансовий менеджмент: підручник / Під кер. А.М. Поддєрьогіна. К. : КНЕУ, 2005. 536 с.
63. Шаповал Л. П. Формування фінансово-кредитних відносин в комунальному господарстві. Формування ринкових відносин в Україні: Збірник наукових праць. Вип. 10 (101). К., 2009. С.127 – 131.
64. Шеремет О.О. Фінансовий аналіз: навчальний посібник К.: Кондор, 2014 р. 196с.
65. Шишкіна О. В., Баранець А. А. Дослідження сутності фінансової діяльності суб'єктів підприємницької діяльності *Фінансові дослідження*. 2017. № 1 (2). С. 186-195.
66. Ярова Ю. Ю., Ліщинська Л. Б. Сутність внутрішнього контролю на підприємствах України. Економічні науки. Економіка підприємства. URL: http://www.rusnauka.com/31_PRNT_2010/Economics/73977.doc.htm
67. <https://vodokanal.cv.ua/>

АНОТАЦІЯ

Голодняк А. В. Фінансовий механізм підприємства та напрями його удосконалення. – Рукопис. Кваліфікаційна робота на здобуття другого рівня вищої освіти «магістр» за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа та страхування». Чернівецький національний університет ім. Ю. Федьковича, Чернівці, 2023.

В магістерській роботі розкрито сутність фінансового механізму та його складових; визначено систему забезпечення фінансового механізму; дано характеристику фінансового забезпечення КП «Чернівціводоканал»; здійснено аналіз складу та структури авансованого капіталу підприємства; дано оцінку ефективності фінансового механізму комунального підприємства; визначено проблеми та перспективи підвищення ефективності фінансового механізму; розроблено рекомендації щодо оптимізації фінансового забезпечення КП «Чернівціводоканал».

Ключові слова: фінансовий механізм, самофінансування, фінансова діяльність, фінансові ресурси, фінансове забезпечення, фінансове регулювання.

SUMMARY

Holodnyak Angelina. The financial mechanism of the enterprise and directions for its improvement. - Manuscript. Qualification work for obtaining the second level of higher education «master» in specialty 072 «Finance, banking and insurance». Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University, Chernivtsi, 2023.

The essence of the financial mechanism and its components is disclosed in the master's work; the financial mechanism support system is defined; the characteristics of the financial support of ME «Chernivtsivodokanal» are given; an analysis of the composition and structure of the advanced capital of the enterprise was carried out; an assessment of the effectiveness of the financial mechanism of the utility enterprise is given; identified problems and prospects for increasing the efficiency of the financial mechanism; developed recommendations for optimizing the financial support of the ME «Chernivtsiovokanal».

Key words: financial mechanism, self-financing, financial activity, financial resources, financial support, financial regulation.

Кваліфікаційна робота містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів наукових досліджень інших авторів мають посилання на відповідне джерело.

_____ Голодняк А. В.